

Λόγος στὸν τίμιον καὶ ζωοποιό σταυρό καὶ στή Δευτέρα Παρουσία. Καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐλεημοσύνη

Κάθε ἑορτὴ καὶ κάθε πράξη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι σωτηρία καὶ καύχημα γιὰ μᾶς τοὺς πιστοὺς. Ἀλλὰ καύχημα τῶν καυχημάτων εἶναι ὁ σταυρός. Καὶ ἀνώτερη ἀπὸ ὅλες τίς ἑορτές εἶναι τὸ Πάσχα, πού θυσιάστηκε γιὰ μᾶς ὁ Χριστός¹, ἢ καλύτερα εἶναι αὐτός πού ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ, αὐτός πού σήκωσε ἐπάνω του τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου². Αὐτὴ εἶναι ἡ κυρία καὶ ἡ βασίλισσα τῶν ἑορτῶν. Καὶ ὅλες οἱ ὑπόλοιπες ἑορτές εἶναι ἅγιες καὶ σεβαστές καὶ διαφέρουν μεταξύ τους σέ δόξα, μέ τὸ νά καταυγάζονται ἀπὸ τὸ ἀστραφτερό φῶς τῆς Θεότητος. Αὐτές μάλιστα τίς ἑορτές τιμᾶ καὶ ἑορτάζει μέ πίστη ἐκεῖνος πού εἶναι πρόθυ-

1. Α' Κορ. 5, 7.

2. Ἰω. 1, 29.

Λόγος εἰς τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν καὶ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν. Καὶ περὶ ἀγάπης καὶ ἐλεημοσύνης

Πᾶσα ἑορτὴ καὶ πράξις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτηρία καὶ καύχημα ἡμῶν ἐστὶ τῶν πιστῶν. Καύχημα δὲ καυχημάτων ὁ σταυρός. Ἐορτὴ δὲ ἑορτῶν, ὅτε τὸ πάσχα ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός, μᾶλλον δὲ εἶη ὁ ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστάς, ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ αἵρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Αὕτη κυρία καὶ βασίλισσα τῶν ἑορτῶν. Καὶ αἱ λοιπαὶ πᾶσαι ἅγιοι καὶ σεβάσμιαι καὶ ἀλλήλων διαφέρουσαι ἐν δόξῃ, καταυγαζόμεναι τῇ ἀστραπῇ τῆς θεότητος. Ταύτας δὲ ἀξίως τιμᾶ καὶ ἑορτάζει πιστῶς ὁ σπουδαῖος περὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

μος στίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ. Ὅσοι ὅμως εἶναι ἀκάθαρτοι καί μολυσμένοι ἀπό τίς ἁμαρτίες, εἶναι ἀμέτοχοι καί στήν ἐορτή. Εἶναι μάλιστα καλή καί θεάρεστη ἐορτή ἢ μετάνοια, πού συνοδεύεται ἀπό δάκρυα, καί ἡ ἀπομάκρυνση ἀπό τὰ ἁμαρτήματα καί ἡ ἀληθινή γνώση τοῦ Θεοῦ καί ὁ πόθος τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Ὅταν δηλαδή γίνονται αὐτά, τότε καί στούς οὐρανοῦς γίνεται χαρά³, καί ἡ Ἐκκλησία ἀγάλλεται καί σκιρτᾷ καί συγκαλεῖ ὅλους τοὺς δικαίους, λέγοντας· «Χαρεῖτε μαζί μου, διότι αὐτός ὁ γιός μου ἦταν νεκρός ἀπό τὰ ἁμαρτήματα καί ἀναστήθηκε μέ τή μετάνοια»⁴. Εἶναι καλή καί θεάρεστη ἐορτή ἐκεῖ ὅπου ἐορτάζει μαζί μας ὁ Χριστός, ὅπου τελοῦνται οἱ ἐορτές του καί τιμῶνται οἱ θεῖες Γραφές. Ἐορτάζει μάλιστα μαζί μας ὁ Χριστός ἐκεῖ ὅπου εἶναι συναγμένοι στό ὄνομά του μέ ἀγάπη, μακριά ἀπό κάθε ἔχθρα καί ὑποκρισία. Ἐορτάζει μαζί μας ὁ Χριστός ἐκεῖ ὅπου ὑπηρετοῦνται οἱ φτωχοί, ὅπου παρηγοροῦνται οἱ ὀρφανοί, ὅπου ἀνακουφίζονται οἱ ξένοι. Ἐορτάζει μαζί μας ὁ Χριστός ἐκεῖ ὅπου τιμᾶται ὁ Θεός μέ ψαλμούς καί ὕμνους καί πνευματικά ἄσματα⁵. Αὐτοί λοιπόν εἶναι οἱ συναγμένοι στό ὄνομά του. Καί ἀνάμεσά τους ὑποσχέθηκε νά εἶναι ὁ Κύριος⁶. Εἶναι μακάριοι ἐκεῖνοι πού εἶναι συναγ-

3. Λουκ. 15, 7.

4. Πρβλ. Λουκ. 15, 24.

5. Πρβλ. Ἐφεσ. 5, 19· Κολ. 3, 16.

6. Ματθ. 18, 20.

Οἱ δὲ ῥυπαροὶ καὶ μεμολυσμένοι ἐν ἁμαρτίαις, καὶ ἐν ἐορτῇ ἀνέορτοι μὲν εἰσιν. Ἐορτὴ δὲ καλὴ καὶ θεάρεστος, μετάνοια μετὰ δακρύων καὶ ἀποχὴ ἁμαρτημάτων καὶ ἐπίγνωσις Θεοῦ καὶ πόθος τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Γινομένων δὲ τούτων, τότε καὶ ἐν τοῖς οὐρανόις χαρὰ γίνεται, καὶ ἡ ἐκκλησία ἀγάλλεται καὶ σκιρτᾷ καὶ συγκαλεῖται πάντας τοὺς δικαίους, λέγουσα· συγχάρητέ μοι, ὅτι ὁ υἱός μου οὗτος νεκρός ἦν τοῖς παραπτώμασι καὶ ἀνέζησε διὰ τῆς μετανοίας. Ἐορτὴ καλὴ καὶ θεάρεστος, ἐνθα συνεορτάζει Χριστός, ἐνθα ἐπιτελοῦνται αἱ αὐτοῦ ἐορταὶ καὶ τιμῶνται αἱ θεῖαι Γραφαί. Συνεορτάζει δὲ Χριστός, ἐνθα συνηγμένοι τυγχάνουσιν εἰς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα ἐν ἀγάπῃ, χωρὶς πάσης ἔχθρας καὶ ὑποκρίσεως. Συνεορτάζει Χριστός, ἐνθα πτωχοὶ θεραπεύονται, ἐνθα ὀρφανοὶ παρακαλοῦνται, ἐνθα ξένοι ἀναψυχοῦνται. Συνεορτάζει Χριστός, ἐνθα τιμῆ Θεοῦ ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς. Οὗτοι οὖν εἰσιν οἱ συνηγμένοι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα. Ἐν μέσῳ δὲ τούτων εἶναι ἐπηγγείλατο [εὐρίσχεσθαι] ὁ Κύριος. Μακάριοι οἱ τούτῳ τῷ τρόπῳ συνηγμένοι· τὸν γὰρ Δεσπότην ἔχοντες ἐν

μένοι μ' αυτό τόν τρόπο· διότι μέ τό νά ἔχουν τόν Δεσπότη ανάμεσά τους, κανείς δέ θά τούς βλάψει.

Ἔτσι λοιπόν ἄς τιμήσουμε τίς ἑορτές τοῦ Κυρίου· ὄχι πανηγυρικά, ἀλλά θεϊκά· ὄχι κοσμικά, ἀλλά ὑπερκόσμια. Ἄς μή στεφανώσουμε τά πρόθυρα· ἄς μή στήσουμε χορούς· ἄς μή στολίσουμε τά πρόσωπά μας· ἄς μή χαννώσουμε τήν ἀκοή μας μέ αὐλούς και κιθάρες· ἄς μή φορέσουμε πολυτελεῖ ἑνδύματα, οὔτε χρυσαφικά πού λαμποκοποῦν. Ὅχι μέ συμπόσια και μεθύσια⁷. Μήν καταστρέφεις τό ἔργο τοῦ Θεοῦ γιά τό φαγητό⁸. Μή χάσεις τή θεία λειτουργία ἀπασχολούμενος στό μαγειρεῖο γιά τήν ἀχόρταγη κοιλιά σου, ἀλλά⁹ ἄς τά ἀφήσουμε αὐτά σ' ἐκείνους πού ὁ θεός τους εἶναι ἡ κοιλιά και ἡ δόξα¹⁰. Ἐμεῖς ἀπεναντίας ὅλοι μαζί, μικροί και μεγάλοι, ἄνδρες και γυναῖκες, μοναχοί και μοναχές, ἄς τιμήσουμε τίς ἑορτές τοῦ Κυρίου χριστιανικά και εὐλαβικά, ὅπως διδαχθήκαμε, μέ ψαλμούς και ὕμνους και πνευματικά ἄσματα¹¹. Ἄς στεφανώσουμε τά πρόθυρα, σάν Χριστιανοί, και ὄχι σάν εἰδωλολάτρες, μέ δάφνες ἢ μέ ἄνθη ἢ μέ ἄλλα κλαδιά, κάτι πού συνηθίζουν οἱ εἰδωλολάτρες και οἱ Ἰουδαῖοι. Και ἔτσι ἡ σκιά τοῦ Νόμου ἀπομακρύνεται, ἐνῶ ἡ ἀλήθεια

7. Ρωμ. 13, 13.

8. Ρωμ. 14, 20.

9. Τό τμημα· «ἀλλά ταῦτα... ἡ δόξα», μόνο στήν ἔκδοση τοῦ Assemani (τ. 2ος, σελ. 248B).

10. Φιλιπ. 3, 19.

11. Ἐφεσ. 5, 19· Κολ. 3, 16.

μέσω αὐτῶν οὐδεῖς αὐτοῖς βλάψει.

Οὕτως οὖν τιμήσωμεν τὰς τοῦ Κυρίου ἑορτάς· μή πανηγυρικῶς, ἀλλά θεϊκῶς· μή κοσμικῶς, ἀλλ' ὑπερκοσμικῶς. Μή πρόθυρα στεφανώσωμεν, μή χορούς συστησώμεθα, μή κοσμήσωμεν πρόσωπα, μή αὐλοῖς και κιθάραις τήν ἀκοήν ἐκθηλύνωμεν, μή ἱμάτια μαλακά περιβαλώμεθα, μή χρυσοῦ περιλάμψομεν, μή κώμοις και μέθαις. Μή ἔνεκα βρώματος καταλύης τό ἔργον τοῦ Θεοῦ. Μή ζημιωθῆς τήν θείαν λειτουργίαν διὰ τήν ἀπληστόν σου κοιλίαν ἐν τῷ μαγειρεῖω ἀσχολούμενος, ἀλλά ταῦτα ἀφῶμεν ἐκείνοις, ὧν ὁ θεός ἡ κοιλία και ἡ δόξα. Ἡμεῖς δέ ὁμοῦ πάντες, μικροί τε και μεγάλοι, ἄνδρες τε και γυναῖκες, μοναχοί τε και μονάστριαι, χριστιανικῶς και εὐλαβῶς τὰς τοῦ Κυρίου ἑορτάς τιμήσωμεν, ὡς ἐδιδάχθημεν, ψαλμοῖς και ὕμνοις και ᾠδαῖς πνευματικαῖς. Στεφανώσωμεν τά πρόθυρα, ὡς Χριστιανοί, και μή ὡς Ἕλληνες, δάφναις ἢ ἄνθεσιν ἢ ἐτέραις ὕλαις, ὅπερ ἐστίν Ἕλλήνων και Ἰουδαίων. Και ἡ μὲν σκιά τοῦ Νό-

ἀνθίζει, ὅπως ἀκοῦμε νά λέει ὁ Ἀπόστολος· «Τά παλιά πέρασαν πιά. Νά, ὅλα ἔχουν γίνει καινούρια»¹². Ἡ πλάνη τῶν εἰδώλων ἔχει καταργηθεῖ, ὁ θάνατος ἔχει λαφυραγωγηθεῖ, ἡ αἰχμαλωσία στόν ἄδη ἔχει ἀνακληθεῖ, τά παλάτια τῆς πλάνης τῆς πολυθεΐας ἔχουν συντριβεῖ, ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐλευθερωθεῖ, ὁ Θεός βασίλευσε, ἡ κτίση εὐφραίνεται, ὁ σταυρός τόν ὁποῖο προσκυνοῦν ὅλα τά ἔθνη καί οἱ λαοί, οἱ φυλές καί οἱ γλῶσσες, κυβερνᾷ· ὁ σταυρός στόν ὁποῖο καί καυχόμαστε μαζί μέ τόν μακάριο Παῦλο, λέγοντας· «Ἐμεῖς¹³ ποτέ νά μήν καυχηθοῦμε γιά ἄλλο τίποτε, παρά μόνο γιά τό σταυρό τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ»¹⁴. Γι' αὐτό ἄς ἔχουμε τόν ζωοποιό σταυρό καί στίς πόρτες μας καί στό μέτωπό μας καί στά μάτια μας καί στό στόμα καί στό στήθος καί σέ ὅλα τά μέλη μας· αὐτόν ἄς μεταφέρουμε μαζί μας καί ἄς ὀπλιζόμαστε μ' αὐτόν, πού εἶναι τό ἀνίκητο ὄπλο τῶν Χριστιανῶν, ὁ νικητής τοῦ θανάτου, ἡ ἐλπίδα τῶν πιστῶν, τό φῶς τῶν περάτων, ὁ ἀνοίκτης τοῦ παραδείσου, ὁ καθαιρέτης τῶν αἰρέσεων, τό στήριγμα τῆς ὀρθόδοξης πίστεως, τό μεγάλο φυλακτήριο τῶν πιστῶν, τό σωτήριο καύχημα τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτό τό σταυρό, Χριστιανοί, ἄς μήν παραλείπουμε νά τόν περι-

12. Β' Κορ. 5, 17.

13. Στόν Assemani· «ἐμοί». Προτιμήσαμε τόν Thwaites.

14. Γαλ. 6, 14.

μου πέμπεται, ἡ δὲ ἀλήθεια ἦνθησε, καθὼς ἀκούομεν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· ἤδη τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε. Ἴδου γέγονε τὰ πάντα καινά. Ἡ πλάνη τῶν εἰδώλων κατήρηται, ὁ θάνατος ἐσκύλευται, ἡ ἐν τῷ ἄδη αἰχμαλωσία ἀνακέκληται, τῆς πολυθεοῦ πλάνης τὰ βασίλεια συντέτριπται, ὁ ἄνθρωπος ἠλευθέρωται, ὁ Θεός ἐβασίλευσεν, ἡ κτίσις εὐφραίνεται, ὁ σταυρός πολιτεύεται, ὄν προσκυνοῦσι πάντα τά ἔθνη καί λαοί, φυλαί καί γλῶσσαι· ἐν ᾧ καί καυχώμεθα μετὰ τοῦ μακαρίου Παύλου, λέγοντες· ἡμῖν δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διὸ καί ἐπὶ τῶν θυρῶν ἡμῶν τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν καί ἐπὶ τῷ μετώπῳ καί ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν καί ἐπὶ τῷ στόματι καί ἐπὶ τῷ στήθει καί ἐπὶ πᾶσι τοῖς μέλεσιν ἡμῶν· τοῦτον μετακομίζωμεν καί ὀπλιζώμεθα, τὸ ἀήττητον ὄπλον τῶν Χριστιανῶν, τὸν νικητὴν τοῦ θανάτου, τὴν ἐλπίδα τῶν πιστῶν, τὸ φῶς τῶν περάτων, τὸν ἀνοίκτην τοῦ παραδείσου, τὸν τῶν αἰρέσεων καθαιρέτην, τὸ στερέωμα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τὸ μέγα φυλακτήριον τῶν πιστῶν, τὸ σωτήριο καύχημα τῆς Ἐκκλησίας.

Τοῦτον, Χριστιανοί, καθ' ἐκάστην ὥραν καί στιγμὴν μὴ διαλίπωμεν περι-

φέρουμε κάθε ὥρα καὶ στιγμή σέ κάθε τόπο, καὶ χωρὶς αὐτὸν τίποτε νά μὴν κάνουμε· ἀλλὰ ἀπεναντίας καὶ ὅταν κοιμόμαστε καὶ ὅταν σηκωνόμαστε ἀπὸ τὸν ὕπνο καὶ ὅταν ἐργαζόμαστε καὶ ὅταν τρῶμε καὶ ὅταν πίνουμε καὶ ὅταν βαδίζουμε καὶ ὅταν διασχίζουμε τὴ θάλασσα καὶ ὅταν διαβαίνουμε ποταμούς, ἅς στολίσουμε ὅλα τὰ μέλη μας μὲ τὸν ζωοποιὸ σταυρὸ· καὶ ἔτσι ποτέ δέ θά φοβηθοῦμε ἀπὸ νυκτερινὸ κίνδυνον, ἀπὸ βέλος πού ἐκτοξεύεται τὴ μέρα, ἀπὸ κάποιο πράγμα πού κινεῖται μέσα στό σκοτάδι, ἀπὸ κάποιο ἀναπάντεχο γεγονός ἢ ἀπὸ κάποιο δαιμόνιο πού ἐνεργεῖ τό μεσημέρι¹⁵. Ἐάν αὐτὸ τὸ σταυρὸ, ἀδελφέ, τὸν παίρνεις πάντοτε μαζί σου, γιὰ νά τὸν ἔχεις βοηθό, δέ θά σέ πλησιάσουν συμφορές καὶ δέ θά ἔρθει δοκιμασία στό σπίτι σου¹⁶. Διότι, ὅταν τὸν βλέπουν αὐτὸν οἱ δυνάμεις τοῦ Ἐχθροῦ, τρέμουν καὶ ἀπομακρύνονται. Αὐτὸς κατάργησε τὴν πλάνη τῶν εἰδώλων. Αὐτὸς φώτισε ὅλη τὴν οἰκουμένη. Αὐτὸς ἐξαφάνισε τό σκοτάδι καὶ ξανάφερε τό φῶς. Αὐτὸς συνάζοντας τὰ ἔθνη ἀπὸ τὴ δύση καὶ τό βορρᾶ καὶ τό νότον καὶ τὴν ἀνατολή, τὰ ἔνωσε μὲ ἀγάπη σέ μία Ἐκκλησία καὶ σέ μία πίστη καὶ σέ ἓνα βάπτισμα. Ὡ, ποῖο στόμα ἢ τί λογιῆς γλῶσσα θά μπορέσει νά ὑμνήσει, ὅπως ἀξίζει, τὸ ἀκατανίκητο τεῖχος τῶν Ὁρθοδόξων! Τὸ νικηφόρο ὄπλον τοῦ μεγάλου βασιλιᾶ Χριστοῦ!

15. Ψαλ. 90, 5-6.

16. Ψαλ. 90, 10.

φέροντες ἐν παντὶ τόπῳ, καὶ χωρὶς αὐτοῦ μηδὲν ἐπιτελέσωμεν· ἀλλὰ καὶ κοιμώμενοι καὶ ἀνιστάμενοι καὶ ἐργαζόμενοι καὶ ἐσθίοντες καὶ πίνοντες καὶ ὀδεύοντες καὶ θάλασσαν πλέοντες καὶ ποταμούς διαβαίνοντες, πάντα τὰ μέλη ἡμῶν τῷ ζωοποιῷ σταυρῷ κατακοσμῶμεν, καὶ οὐδέποτε φοβηθησόμεθα ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ, ἀπὸ βέλους πετομένου ἡμέρας, ἀπὸ πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου, ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ. Ἐάν πάντοτε τοῦτον, ἀδελφέ, εἰς βοήθειάν σου παραλαμβάνης, οὐ προσελεύσεται πρὸς σέ κακά, καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγιεῖ ἐν τῷ σκηνώματί σου. Τοῦτον γὰρ θεωροῦσαι αἱ ἐναντία δυνάμεις φρίττουσαι ἀναχωροῦσιν. Οὗτος τῶν εἰδώλων τὴν πλάνην κατήργησεν· οὗτος τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ἐφώτισεν· οὗτος τὸ σκότος ἠφάνισε καὶ τὸ φῶς ἐπανήγαγεν· οὗτος τὰ ἔθνη συνάγων ἀπὸ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ θαλάσσης καὶ ἑώας, εἰς μίαν Ἐκκλησίαν καὶ πίστιν καὶ ἐν βάπτισμα ἐν ἀγάπῃ συνέδησεν. Ὡ, ποῖον στόμα ἢ ποταπὴ γλῶσσα ἐγκωμιάσει ἀξίως τὸ ἀκαταμάχητον τῶν Ὁρθοδόξων τεῖχος, τὸ νικηφόρον ὄπλον τοῦ μεγάλου βασιλέως Χριστοῦ!

Ὁ σταυρός εἶναι ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν· ὁ σταυρός εἶναι ἡ ἐλπίδα τῶν Χριστιανῶν· ὁ σταυρός εἶναι τὸ στήριγμα τῶν χωλῶν· ὁ σταυρός εἶναι ἡ παρηγοριά τῶν φτωχῶν· ὁ σταυρός εἶναι τὸ χαλινάρι τῶν πλουσίων καὶ τὸ γκρέμισμα τῶν ὑπερήφανων· ὁ σταυρός εἶναι τὸ τρόπαιο ἐναντίον τῶν δαιμόνων καὶ ὁ παιδαγωγός τῶν νέων· ὁ σταυρός εἶναι ὁ πλοῦτος τῶν ἐμπόρων, ἡ ἐλπίδα τῶν ἀπελπισμένων, ὁ κυβερνήτης ἐκείνων πού ταξιδεύουν στή θάλασσα· ὁ σταυρός εἶναι τὸ λιμάνι ἐκείνων πού βρίσκονται στή θύελλα, τὸ τεῖχος ἐκείνων πού πολεμοῦνται· ὁ σταυρός εἶναι ὁ πατέρας τῶν ὀρφανῶν καὶ ὁ σύμβουλος τῶν δικαίων· ὁ σταυρός εἶναι ἡ παρηγοριά τῶν θλιβομένων, ὁ φύλακας τῶν νηπίων, ἡ κεφαλή τῶν ἀνδρῶν, τὸ στεφάνι τῶν γερόντων· ὁ σταυρός εἶναι τὸ φῶς ἐκείνων πού βρίσκονται στό σκοτάδι· ὁ σταυρός εἶναι τὸ μεγαλεῖο τῶν βασιλέων καὶ¹⁷ ὁ ἐκπολιτισμός τῶν βαρβάρων· ὁ σταυρός εἶναι ἡ ἐλευθερία τῶν δούλων καὶ ἡ σοφία τῶν ἀγραμμάτων· ὁ σταυρός εἶναι τὸ κήρυγμα τῶν Προφητῶν, ὁ συνοδοιπόρος τῶν Ἀποστόλων, τὸ καύχημα τῶν Μαρτύρων· ὁ σταυρός εἶναι ἡ σωφροσύνη τῶν παρθένων καὶ ἡ χαρά τῶν ἱερέων· ὁ σταυρός εἶναι τὸ θεμέλιο τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς οἰκουμένης· ὁ σταυρός εἶναι τὸ γκρέμισμα τῶν ναῶν τῶν εἰδώλων καὶ τὸ σκάνδαλο τῶν Ἰουδαίων¹⁸· ὁ σταυρός εἶναι ἡ δύναμη τῶν ἀδυνάτων καὶ ὁ γιατρός τῶν ἀρρώστων· ὁ σταυρός εἶναι ἡ κάθαρση τῶν λεπτῶν καὶ ἡ

17. Τὸ τμήμα: «βαρβάρων φιλοσοφία... διψώντων πηγῆ», μόνο στήν ἔκδοση τοῦ Assemani (τ. 2ος, σελ. 249D-E).

18. Α' Κορ. 1, 23.

Σταυρός, νεκρῶν ἀνάστασις· σταυρός, Χριστιανῶν ἐλπίς· σταυρός, χωλῶν βακτηρία· σταυρός, πενήτων παραμυθία· σταυρός, πλουσίων χαλινός, ὑπερηφάνων καθαίρεσις· σταυρός, τρόπαιον κατὰ δαιμόνων, νέων παιδαγωγός· σταυρός, ἐμπόρων ἐμπορία, ἀπηλπισμένων ἐλπίς, πλεόντων κυβέρνησις· σταυρός, χειμαζομένων λιμὴν, πολεμουμένων τεῖχος· σταυρός, πατὴρ ὀρφανῶν, δικαίων σύμβουλος· σταυρός, θλιβομένων παράκλησις, νηπίων φύλαξ, ἀνδρῶν κεφαλή, πρεσβυτέρων στέφανος· σταυρός, φῶς τῶν ἐν σκότει καθημένων· σταυρός, βασιλέων μεγαλοπρέπεια, βαρβάρων φιλοσοφία· σταυρός, δούλων ἐλευθερία, ἀπαιδευτῶν σοφία· σταυρός, Προφητῶν κήρυγμα, Ἀποστόλων σύνδρομος, Μαρτύρων καύχημα· σταυρός, παρθένων σωφροσύνη, ἱερέων χαρά· σταυρός, Ἐκκλησίας θεμέλιος, οἰκουμένης ἀσφάλεια· σταυρός, ναῶν εἰδώλων καθαίρεσις, Ἰουδαίων σκάνδαλον· σταυρός, ἀδυνάτων δύναμις, νοσοῦντων ἰατρός· σταυρός, λε-

ἀνόρθωση τῶν παράλυτων· ὁ σταυρός εἶναι τὸ φωμί τῶν πεινασμένων καὶ ἡ πηγὴ τῶν διψασμένων· ὁ σταυρός εἶναι ἡ ἐνθάρρυνση ἐκείνων πού μονάζουν καὶ ἡ σκέπη ἐκείνων πού γυμνητεύουν. Αὐτός εἶναι πού στήθηκε στή μέση τῆς οἰκουμένης καὶ φυτεύθηκε στὸν τόπο τοῦ Κρανίου καὶ ἀμέσως βλάστησε τὸν καρπὸ τῆς ζωῆς. Μ' αὐτὸ τὸ ἅγιο ὄπλο ὁ Χριστὸς ξέσχισε τὴν ἀχόρταγη κοιλιὰ τοῦ ἄδου, καὶ ἔφραξε τὸ πανοῦργο στόμα τοῦ Διαβόλου. Αὐτὸ τὸ σταυρὸ ὅταν τὸν εἶδε ὁ θάνατος, τρομάξε καὶ ἔφριξε, καὶ ἄφησε ἐλεύθερους ὅλους ὅσους εἶχε στήν ἐξουσία του ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ πρωτοπλάστου. Αὐτὸ τὸ σταυρὸ ἔχοντας ὡς ὄπλο οἱ μακάριοι Ἀπόστολοι περιφρόνησαν ὅλη τὴ δύναμη τοῦ Ἐχθροῦ, καὶ ἀφοῦ προσήλκυσαν ὅλα τὰ ἔθνη, τὰ ὀδήγησαν στήν προσκύνησή του. Αὐτὸ τὸ σταυρὸ φορώντας τὸν ἀντί γιὰ θώρακα οἱ μάρτυρες καὶ στρατιῶτες τοῦ Χριστοῦ, περιφρόνησαν ὅλα τὰ τεχνάσματα τῶν τυράννων καὶ κήρυξαν μέ παρρησία. Ἐκεῖνοι πού σήκωσαν αὐτὸ τὸ σταυρὸ καὶ τὸν βαστάζουν, καὶ πού γιὰ τὸν Χριστὸ ἀπαρνήθηκαν τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, κατοικοῦν μέ πολλὴ χαρὰ στίς ἐρήμους καὶ στά βουνά καὶ στά σπήλαια καὶ στίς ὀπές τῆς γῆς¹⁹. Ὡ, τὴν ἀμέτρητη καὶ ἀνέκφραστη ἀγαθότητα τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Θεοῦ! Πόσα πολλὰ ἀγαθὰ δώρισε μέ τὸ σταυρὸ στὸ ἀν-

19. Πρβλ. Ἐβρ. 11, 38.

πρῶν κάθαρσις, παραλυτικῶν ἀνόρθωσις· σταυρός, πεινῶντων ἄρτος, διψῶντων πηγὴ· σταυρός, μοναζόντων θάρσος, γυμνητευόντων σκέπη. Οὗτός ἐστιν ὁ παγεὶς ἐν μέσῳ τῆς οἰκουμένης καὶ φυτευθεὶς ἐν τόπῳ κρανίου καὶ εὐθύς βλαστήσας τὸν βότρυν τῆς ζωῆς. Ἐν τούτῳ τῷ ἁγίῳ ὄπλῳ διέρρηξε Χριστὸς τὴν παμφάγον τοῦ ἄδου γαστέρα καὶ τὸ πολυμήχανον τοῦ Διαβόλου ἐνέφραξε στόμα. Τοῦτον ἰδὼν ὁ θάνατος, τρομάξας καὶ φρίξας, πάντας οὓς εἶχεν ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου ἀπέλυσε. Τοῦτον ὀπλισάμενοι οἱ μακάριοι Ἀπόστολοι, πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ Ἐχθροῦ κατεπάτησαν καὶ πάντα τὰ ἔθνη σαγηνεύσαντες συνήγαγον εἰς τὴν τούτου προσκύνησιν. Τοῦτον ἀντὶ θώρακος περιβαλλόμενοι οἱ μάρτυρες καὶ στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, πάσας τὰς ἐπινοίας τῶν τυράννων κατεπάτησαν καὶ παρρησίᾳ ἐκήρυξαν. Οἱ τοῦτον ἀράμενοι καὶ βαστάζοντες, καὶ διὰ Χριστὸν ἀποταξάμενοι τὰ ἐν κόσμῳ, ἐν πολλῇ χαρᾷ κατοικοῦσιν ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. Ὡ τῆς ἀγαθότητος τῆς ἀμετρήτου καὶ ἀνεικάστου τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ! Πόσα ἀγαθὰ ἐδωρήσατο διὰ τοῦ

θρώπινο γένος! Δόξα πρέπει στή φιλανθρωπία του, καί προσκύνηση καί δύναμη, στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

Ἀκούσατε, ἀγαπητοί καί φιλόχριστοι, πόση εἶναι ἡ δύναμη τοῦ σταυροῦ. Μέ πόσα κατορθώματα καί μέ πόσα ἀγαθὰ γέμισε ὁλόκληρη τή ζωή μας αὐτός ὁ καλός κυβερνήτης, καί τήν εἰρήνευσε, καί ἔγινε σ' ἐμᾶς πρόξενος γιά τή μέλλουσα αἰώνια ζωή. Διότι ὁ ἴδιος ὁ τίμιος σταυρός πρόκειται νά ἐμφανισθεῖ ξανά πρῶτος στή Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ, ὡς τίμιο καί ζωοποιό καί σεβαστό καί ἅγιο σκῆπτρο τοῦ μεγάλου βασιλιᾶ Χριστοῦ, σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ Κυρίου πού εἶπε ὅτι «θά φανεῖ στόν οὐρανό τό σημεῖο τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου»²⁰. Αὐτός λοιπόν πρόκειται νά φανεῖ πρῶτος στόν οὐρανό μέ ὅλη τή στρατιά τῶν Ἀγγέλων, φωτίζοντας ὅλη τή γῆ ἀπό τή μιά ἄκρη ὡς τήν ἄλλη, περισσότερο ἀπό τή λάμψη τοῦ ἡλίου, καί προμηνύοντας τήν παρουσία τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ.

Καί ὅσο γιά τό σταυρό, τόσα μονάχα θά πῶ. Γι' αὐτά ὁμως πού πρόκειται νά συμβοῦν, πού ξεπερνοῦν κάθε λόγο καί κάθε σκέψη, πού ξεπερνοῦν κάθε περιγραφή καί ἀφήνουν κατάπληκτο καθέναν πού τά ἀκούει, πῶς νά τά διηγηθῶ²¹, ἀδελφοί μου φιλόχριστοι;

20. Ματθ. 24, 30.

21. Στόν Assemani: «οἴμοι, ἀδελφοί μου φιλόχριστοι». Προτιμήσαμε τόν Thwaites.

σταυροῦ τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων! Δόξα τῇ αὐτοῦ φιλανθρωπία, καί προσκύνησις καί κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἦκούσατε, ἀγαπητοί καί φιλόχριστοι, πόση ἐστίν ἡ δύναμις τοῦ σταυροῦ. Πόσα κατορθώματα, πόσα ἀγαθὰ ἐμπλήσας τήν ἅπασαν ἡμῶν ζωὴν οὗτος ὁ καλός κυβερνήτης, καί εἰρηνεύσας αὐτήν, καί τῆς μελλούσης αἰωνίου ζωῆς πρόξενος ἡμῖν γεγονώς. Αὐτὸς γάρ ὁ τίμιος σταυρός πάλιν ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ πρῶτος μέλλει ἀναφαίνεσθαι, ὡς τίμιον καί ζωοποιὸν καί σεβάσμιον καί ἅγιον σκῆπτρον τοῦ μεγάλου βασιλέως Χριστοῦ, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Δεσπότη εἰπόντος ὅτι φανήσεται τό σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. Οὗτος τοίνυν πρῶτος μέλλει φαίνεσθαι ἐν τῷ οὐρανῷ μετὰ πάσης στρατιᾶς Ἀγγέλων, φωτίζων πᾶσαν τήν γῆν, ἀπὸ περάτων ἕως περάτων, ὑπὲρ τήν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου, καί τήν παρουσίαν μηνύων τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ.

Καί περὶ μὲν τοῦ σταυροῦ, τσαῦτα. Πρὸς δὲ τὰ μέλλοντα, οἷα ὑπερβαίνουνσι πάντα λόγον καί ἔννοιαν, ὑπερβαίνουνσι πᾶσαν διήγησιν καί καταπλήττουσι πᾶσαν ἀκοήν, πῶς διηγήσομαι, ἀδελφοί μου φιλόχριστοι; Ἐμνήσθην τῆς ὤ-

Ἐφερα στή μνήμη μου ἐκείνη τὴν ὥρα καὶ τρόμαξα, καὶ θέλησα ἀπὸ τὸν πολὺ φόβο νὰ σταματήσω τὸ λόγο, ἀναλογιζόμενος τὰ μέλλοντα, ὅσα δηλαδή πρόκειται νὰ φανερωθοῦν μετὰ ἀπὸ τὸν ζωοποιό σταυρό. Καὶ ποιὸς λοιπὸν θὰ μπορέσει νὰ τὰ διηγηθεῖ; Ἡ ποιὸς θὰ τολμήσει νὰ τὰ περιγράψει; Ποιὸ στόμα θὰ τὰ ἀναγγεῖλει; Τί λογιῆς γλώσσα θὰ τὰ ἐκφράσει; Ἡ ποία φωνή θὰ τὰ φανερώσει; Ἡ ποία ἀκοή θὰ μπορέσει νὰ ἀκούσει ἐκεῖνα; Διότι, ὅταν οἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν θὰ σαλευθοῦν²², ποιὸς δέ θὰ σαλευθεῖ; Ποιὸς δέ θὰ φοβηθεῖ καὶ δέ θὰ τρομάξει καὶ δέ θὰ κρυφθεῖ ἐκείνη τὴν ὥρα, ὅταν ὁ Βασιλιάς τῶν βασιλέων θὰ σηκωθεῖ ἀπὸ τὴ δόξα του, καὶ θὰ κατέβῃ καὶ θὰ ἐπισκεφθεῖ ὅλη τὴν οἰκουμένη, καὶ θὰ ζητήσει λογαριασμό ἀπὸ τοὺς δούλους του, καὶ θὰ ἀποδώσει στοὺς ἀξιους τὴν ἀμοιβή, στοὺς ἀνάξιους ἀπεναντίας τίς τιμωρίες, ὡς δίκαιος κριτής;

Ἄναλογιζόμενος λοιπὸν αὐτὰ καὶ κυριευόμενος ἀπὸ φόβο, παραλύουν ὅλα τὰ μέλη μου. Τὰ μάτια μου δακρῶζου ἀπὸ φόβο, ἡ φωνή μου σβήνει, τὰ χεῖλη μου ἔχουν παγώσει, ἡ γλώσσα μου ἔχει κολλήσει, οἱ λογισμοί μου ἔχουν σταματήσει, ὁ πόθος ὅμως μέ ἀναγκάζει νὰ μιλήσω γιὰ τὴν ὠφέλειά σας. Καὶ ὁ πόθος²³ βέβαια μέ

22. Λουκ. 21, 26.

23. Στὸν Assemani· «φόβος». Προτιμήσαμε τὸν Thwaites, γιατί συμφωνεῖ μέ τὸ νόημα τοῦ κειμένου.

ρας ἐκείνης καὶ ἐτρόμαξα, καὶ καταπαῦσαι τὸν λόγον ἐβουλήθην ἀπὸ τοῦ πολλοῦ φόβου, ἐνθυμούμενος τὰ μέλλοντα, ἅπερ ἀποκαλύπτεσθαι μέλλουσιν ὀπίσω τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ. Καὶ τίς γὰρ αὐτὰ διηγήσεται; Ἡ τίς τολμήσει ἐξεῖπειν; Ποῖον στόμα ἀπαγγελεῖ; Ποταπὴ γλώσσα φθέγγεται; Ἡ ποία φωνὴ δηλώσει; Ἡ ποία ἀκοὴ χωρήσει ἐκεῖνα ἀκοῦσαι; Ὅτε γὰρ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, τίς οὐ σαλευθήσεται; Τίς οὐ φοβηθήσεται καὶ τρομάξει καὶ κρυβήσεται ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ὅταν ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων ἀπὸ τῆς δόξης αὐτοῦ ἐξαναστῆ, καὶ κατελθὼν ἐπισκέψηται πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, καὶ συνάρη λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ ἀποδοῦναι μισθὸν τοῖς ἀξίοις, τοῖς δὲ ἀνάξιοις τὰς κολάσεις, ὡς δίκαιος κριτής;

Ταῦτα οὖν ἐνθυμούμενος καὶ φόβῳ συνεχόμενος, τὰ μέλη μου παραλέλυμαι πάντοθεν, οἱ ὀφθαλμοί μου φόβῳ δακρῶουσιν, ἡ φωνή μου ἐκλείπει, τὰ χεῖλη μου πεπήγασι, ἡ γλώσσά μου κεκόλληται, οἱ λογισμοί μου σεσιωπήκασι, ὁ δὲ πόθος ἀναγκάζει με εἰπεῖν διὰ τὴν ὑμῶν ὠφέλειαν. Καὶ ὁ πόθος μὲν

κυριεύει, ἀλλά μέ προστάζει νά σιωπῶ, ἐπειδὴ ὁ φόβος εἶναι πολὺς καὶ ὑπερβολικὸς. Διότι τόσο μεγάλη καὶ τόσο φοβερὰ θαύματα οὔτε ἔγιναν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας, οὔτε θά γίνουν σέ ὅλες τίς γενεές. Καὶ τώρα βέβαια συχνά, ἂν συμβεῖ ξαφνικά κάποια ἀστραπή ἢ βροντὴ πιὸ δυνατὴ, φοβίζει κάθε ἄνθρωπο, καὶ ὅλοι σκύβουμε στή γῆ. Καὶ ἂν μᾶς φοβίζουν αὐτὰ τὰ ἀσήμαντα, πῶς θά ὑπομείνουμε τὴ φωνὴ τῆς σάλπιγγας²⁴ πού σαλπίζει ἀπὸ τοὺς οὐρανούς περισσότερο ἀπὸ κάθε βροντὴ, καὶ πού ξυπνᾷ ὅλους ἐκείνους πού κοιμήθηκαν τὸν ὕπνο τοῦ θανάτου ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου, δίκαιους καὶ ἄδικους; Τότε στὸν ἄδη τὰ ὅστὰ τῆς ἀνθρώπινης φύσης, μόλις θά ἀκούσουν τὴ φωνὴ τῆς σάλπιγγας, θά τρέχουν παντοῦ μέ βιασύνη, ζητώντας τὸ καθένα τοὺς ἄρμους του. Ὅταν λοιπὸν θά δοῦμε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νά ἀνασταίνονται στή στιγμή, ὁ καθένας ἀπὸ τὸν τόπο του, καὶ νά συναθροίζονται ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς στό δικαστήριον, ποιὸς θά βαστάξει τὸν τόσο μεγάλο φόβο καὶ τρόμο; Διότι θά προστάξει ὁ μέγας Βασιλιάς, πού ἐξουσιάζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀμέσως θά ἐπιστρέψει ἢ γῆ τοὺς νεκροὺς της, καὶ ὁ ἄδης τοὺς δικούς του νεκρούς²⁵· καὶ ἢ θηρίον κατασπάραξε κάποιον, ἢ ψάρι τὸν κομματιάσει, ἢ ὄρνεο τὸν ἄρπαξε, ὅλα στή στιγμή θά παρουσιασθοῦν, καὶ δέ θά λείπει οὔτε μιὰ τρίχα.

24. Α' Θεσ. 4, 16.

25. Ἀποκ. 20, 13.

κατέχει με, ἐπιτιμᾷ δὲ σιωπᾶν, ὅτι πολὺς ὁ φόβος καὶ ὑπέρμετρος. Τοιαῦτα γὰρ μεγάλα καὶ φοβερὰ θαυμάσια οὔτε ἐγένοντο ἀπ' ἀρχῆς τῆς κτίσεως, οὔτε γενήσονται ἐν ὅλαις ταῖς γενεαῖς. Καὶ ἄρτι μὲν πολλάκις, ἐὰν ἀφνω γένηται ἀστραπή ἢ βροντὴ τρανοτέρα, πάντα ἀνθρώπον ἐκθροεῖ, καὶ πάντες εἰς γῆν κλίνομεν. Καὶ εἰ ταῦτα ἐκθροοῦσι τὰ μικρά, πῶς ὑπενέγκωμεν τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος τῆς σαλπίζούσης ἐκ τῶν οὐρανῶν ὑπὲρ πᾶσαν βροντὴν, καὶ ἐξυπνίζούσης πάντας τοὺς ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένους, δικαίους τε καὶ ἀδίκους! Τότε ἐν τῷ ἄδη τὰ ὅστὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀκούοντα τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, περιτρέχουσι μετὰ σπουδῆς, ζητοῦντα ἕκαστον τὰς αὐτῶν ἁρμονίας. Ὅταν οὖν ἴδωμεν πᾶσαν φύσιν ἀνθρώπων ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἀνισταμένην, ἕκαστον ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνηγμένην ἀπὸ περάτων τῆς γῆς πρὸς τὸ κριτήριον, τίς ὑποίσει τὸν τοσοῦτον φόβον καὶ τρόμον; Κελεύσει γὰρ ὁ μέγας Βασιλεὺς, ὁ ἔχων ἐξουσίαν πάσης σαρκός, καὶ εὐθέως ἀποδώσει ἢ γῆ τοὺς ἑαυτῆς νεκρούς, καὶ ὁ ἄδης τοὺς ἰδίους νεκρούς· καὶ εἴτε θηρίον ἐσπάραξεν, εἴτε ἰχθὺς ἐμέλισεν, ἢ ὄρνεον ἤρπαξε, πάντα ὡς ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ παραστήσονται, καὶ θριξὶ μία οὐκ ἀπόλλυται.

ὦ, πῶς θὰ βαστάξουμε, ἀδελφοί, ὅταν θὰ δοῦμε τὸν πύρινον ποταμό, σάν ἄγρια θάλασσα, νὰ καταβροχθίζει τὰ βουνά καὶ τίς κοιλάδες καὶ νὰ κατακαίει ὅλη τὴν οἰκουμένη καὶ τὰ ἔργα πού ὑπάρχουν σ' αὐτή! Τότε, ἀγαπητοί, ἀπὸ ἐκείνη τὴ φωτιά οἱ ποταμοὶ θὰ ἐξαφανισθοῦν, οἱ πηγές θὰ στερέψουν, ἡ θάλασσα θὰ μεταβληθεῖ σέ ξηρά, τὰ ἄστρα θὰ πέσουν ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὁ ἥλιος θὰ σβήσει καὶ ἡ σελήνη θὰ μεταβληθεῖ καὶ θὰ γίνεи κόκκινη σάν αἷμα²⁶, ὁ οὐρανὸς θὰ τυλιχθεῖ ὅπως ἓνα βιβλίον²⁷. Ὅταν θὰ δοῦμε, ἀδελφοί, τοὺς Ἀγγέλους νὰ ἀποστέλλονται καὶ νὰ τρέχουν ὀλόγυρα μέ βιασύνη καὶ νὰ συνάξουν τοὺς ἐκλεκτοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴ μιά ἄκρη τοῦ οὐρανοῦ ὡς τὴν ἄλλη²⁸. ὅταν θὰ δοῦμε τὸν οὐρανὸ νὰ ἔχει γίνεи καινούριος καὶ τὴ γῆ νὰ ἔχει γίνεи καινούρια, σύμφωνα μέ τὴν ὑπόσχεσὴ του²⁹!

Πῶς θὰ βαστάξουμε, φιλόχριστοι, ὅταν θὰ δοῦμε τὸν φοβερό θρόνον νὰ ἐτοιμάζεται· ὅταν θὰ δοῦμε τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐμφανισθεῖ στὸν οὐρανό, καὶ τὸν ζωοποιὸ σταυρὸ νὰ φωτίζει τὰ πέρατα τῆς γῆς! Τότε ὅλοι θὰ δοῦν ὅτι φάνηκε ψηλά τό βασιλικὸ του σκῆπτρο. Τότε θὰ καταλάβει ὁ καθένας ὅτι πίσω ἀπ' αὐτό πρόκειται νὰ ἐμφανισθεῖ ὁ Βασιλιάς τῶν βασιλέων.

26. Ματθ. 24, 29· Ἀποκ. 6, 12-13.

27. Πρβλ. Ἀποκ. 6, 14.

28. Ματθ. 24, 31.

29. Πρβλ. Β' Πέτρ. 3, 13.

ὦ, πῶς ὑπενέγκωμεν, ἀδελφοί, ὅταν ἴδωμεν τὸν πύρινον ποταμόν, ὡσπερ ἀγρίαν θάλασσαν, κατεσθίοντα τὰ ὄρη καὶ τὰς νάπας, καὶ κατακαίοντα πᾶσαν τὴν οἰκουμένην καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα! Τότε, ἀγαπητοί, ἐκ τοῦ πυρὸς ἐκείνου οἱ ποταμοὶ ἐκλείψουσιν, αἱ πηγαὶ ἀφανισθήσονται, ἡ θάλασσα ξηρανθήσεται, τὰ ἄστρα ἐκπεσοῦσιν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ἥλιος ἐκλείψει καὶ ἡ σελήνη μεταβληθήσεται εἰς αἷμα, ὁ οὐρανὸς εἰλισθήσεται ὡς βιβλίον. Ὅταν ἴδωμεν, ἀδελφοί, τοὺς Ἀγγέλους ἀπεσταλμένους καὶ περιτρέχοντας μετὰ σπουδῆς καὶ ἐπισυνάγοντας τοὺς ἐκλεκτοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ ἀπ' ἄκρων οὐρανοῦ ἕως ἄκρων αὐτοῦ· ὅταν ἴδωμεν τὸν οὐρανὸν καινὸν καὶ τὴν γῆν καινήν, κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ!

Πῶς ὑπενέγκωμεν, φιλόχριστοι, ὅταν ἴδωμεν τὸν φοβερόν θρόνον ἐτοιμαζόμενον· ὅταν ἴδωμεν τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου φανέντα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν φωτίζοντα τὰ πέρατα τῆς γῆς! Τότε πάντες θεωρήσουσιν ἐν τῷ ὕψει φανέν τὸ βασιλικὸν αὐτοῦ σκῆπτρον. Τότε ἐπιγνώσεται ἕκαστος ὅτι ὀπίσω αὐτοῦ μέλλει φανῆναι ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων.

Ἐκείνη τὴν ὥρα θὰ ἀναλογισθεῖ ὁ καθέννας, πῶς ἄραγε θὰ ἀντικρύσει τὸν Κριτὴ· καὶ ἂν ἡ συνείδησή του τὸν ἐλέγχει γιὰ τὰ πηρώματά του, θὰ σταθεῖ γυμνός καὶ ἀκάλυπτος, περιμένοντας τὴν ἀπόφαση πού πρόκειται νὰ ἐκδοθεῖ ἐναντίον του. Διότι τότε ὁ καθέννας θὰ δεῖ τίς πράξεις του νὰ βρίσκονται μπροστά του, εἴτε καλές εἴτε φαῦλες. Τότε ἐκεῖνοι πού βάδισαν τὸν στενό καὶ γεμάτο δυσκολίες δρόμο, καὶ ὅλοι ὅσοι μετανόησαν εἰλικρινά, καὶ ὅλοι οἱ ἐλεήμονες καὶ οἱ φιλόξενοι, θὰ σταθοῦν χαρωποί, περιμένοντας μέ πολλή χαρὰ τὴ μακαριότητα πού ἐλπίζουν καὶ τὴν ἐμφάνιση τῆς δόξας τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ³⁰. Διότι ἔρχεται γιὰ νὰ εὐφράνει ἐκείνους πού ἀγωνίζονται μέ ἀγρυπνίες καὶ προσευχές, καὶ μέ νηστεῖες καὶ ἐλεημοσύνες. Ἐρχεται γιὰ νὰ εὐφράνει ἐκείνους πού πενθοῦν. Ἐρχεται γιὰ νὰ εὐφράνει καὶ νὰ ὑψώσει ἐκείνους πού ἔγιναν φτωχοὶ γιὰ χάρη τοῦ ὀνόματός του· ἐκείνους πού δέν ἀγάπησαν τὸν κόσμον, οὔτε τίς χαρές τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὰ ἐγκατέλειψαν ὅλα καὶ λάτρευσαν καὶ ἀκολούθησαν μόνο αὐτόν. Ἐρχεται ὄχι πιά ἀπὸ τὴ γῆ, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν οὐρανό, σάν φοβερὴ ἀστραπή. Τότε θὰ ἀκουσθεῖ δυνατὴ κραυγὴ, πού θὰ βροντοφωνάζει καὶ θὰ λέει· «Νά, ὁ Νυμφίος ἔρχεται. Νά, ὁ Κριτὴς φθάνει. Νά, ὁ Δικαστὴς τῶν δικα-

30. Τιτ. 2, 13.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐνθυμηθήσεται ἕκαστος, πῶς ἄρα ἀπαντήσῃ τῷ Κριτῇ· καὶ ἐὰν συνίῃ τὰ ἑαυτοῦ πταίσματα, ἴσταται γυμνός καὶ τετραχηλισμένος, προσδοκῶν τὴν μέλλουσαν ἐξελθεῖν κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν. Τότε γὰρ θεωρεῖ ἕκαστος τὰ ἴδια ἔργα ἔμπροσθεν τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἰστάμενα, κἂν τε ἀγαθὰ κἂν τε φαῦλα. Τότε οἱ τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν βαδίσαντες, καὶ πάντες οἱ γνησίως μετανόησαντες, καὶ πάντες οἱ ἐλεήμονες καὶ ξενοδόχοι ἴστανται ἰλαροί, μετὰ πολλῆς χαρᾶς προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν <τῆς δόξης> τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐρχεται γὰρ ἵνα εὐφράνη τοὺς ἀγωνιζομένους ἐν ἀγρυπνίαις καὶ προσευχαῖς, καὶ ἐν νηστεῖαις καὶ ἐλεημοσύναις. Ἐρχεται ἵνα εὐφράνη τοὺς πενθοῦντας. Ἐρχεται ἵνα εὐφράνη καὶ ὑψώσῃ τοὺς πτωχεύσαντας διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· τοὺς μὴ ἀγαπήσαντας τὸν κόσμον, μήτε τὰ ἐν κόσμῳ τερπνά, ἀλλὰ πάντα καταλιπόντας καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσαντας καὶ ἀκολούθησαντας. Ἐρχεται οὐκέτι ἀπὸ γῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς ἀστραπὴ φοβερὰ. Τότε κραυγὴ μεγάλη γίνεται βοῶσα καὶ λέγουσα· ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται! Ἰδοὺ ὁ Κριτὴς παραγίνεται! Ἰδοὺ ὁ Δι-

στῶν φανερώνεται. Νά, ὁ Θεὸς ὅλου τοῦ κόσμου ἔρχεται νά κρίνει ὅλη τὴν οἰκουμένη καὶ νά ἀνταμείψει τὸν καθένα ἀνάλογα μέ τὰ ἔργα του».

Τότε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἀπὸ κείνη τὴν κραυγὴ θά τρέμουν τὰ σπλάχνα τῆς γῆς, ἀπὸ τὴ μιά ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη, καὶ ἡ θάλασσα καὶ ὅλα τὰ βῆθη. Τότε θά ὑπάρχει φόβος καὶ στενοχώρια, καὶ κάθε ἄνθρωπο θά τὸν κυριεύσει ἔκσταση ἀπὸ κείνη τὴν κραυγὴ καὶ τὸν ἦχο τῶν σαλπίγγων, καὶ ἀπὸ τὸ φόβο καὶ τὴν προσδοκία αὐτῶν πού ἔρχονται στήν οἰκουμένη. Τότε οἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν θά σαλευθοῦν³¹. Τότε θά τρέχουν μπροστά οἱ στρατιές τῶν Ἀγγέλων. Οἱ χορεῖες τῶν Ἀρχαγγέλων θά συνοδεύουν. Τὰ Χερουβείμ καὶ τὰ πολυόμματα Σεραφεῖμ θά κράζουν μέ ἰσχυρὴ φωνή· «Ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος, ὁ Θεὸς πού ὑπάρχει καὶ ὑπῆρχε καὶ ἔρχεται, ὁ Παντοκράτορας»³². Τότε κάθε δημιούργημα στὸν οὐρανὸ καὶ στή γῆ καὶ κάτω ἀπὸ τὴ γῆ θά κράζει μέ δύναμη· «Εὐλογημένος ὁ Βασιλιάς πού ἔρχεται στό ὄνομα τοῦ Κυρίου»³³. Τότε θά σχισθοῦν οἱ οὐρανοὶ καὶ θά φανερωθεῖ, σάν φοβερὴ ἀστραπή, ὁ Βασιλιάς τῶν βασιλέων, μέ πολλὴ δύναμη καὶ μέ ἀνέκφραστη δόξα. Καὶ θά τὸν δεῖ κάθε μάτι, καὶ ἐκεῖνοι πού τὸν κέντησαν μέ λόγχη· καὶ θά θρηνησοῦν γι' αὐ-

31. Λουκ. 21, 26.

33. Πρβλ. Λουκ. 19, 38.

32. Πρβλ. Ἀποκ. 4, 8.

καστῆς τῶν δικαστῶν ἀποκαλύπτεται! Ἴδου ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἔρχεται κρίναι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ!

Τότε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἐκ τῆς κραυγῆς ἐκείνης τρομάξουσιν οἱ νεφροὶ τῆς γῆς, ἀπὸ περάτων ἕως περάτων αὐτῆς, καὶ ἡ θάλασσα καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι. Τότε ἔσται φόβος καὶ στενοχωρία, καὶ ἔκστασις λήφεται πάντα ἄνθρωπον ἐκ τῆς κραυγῆς ἐκείνης καὶ τοῦ ἦχου τῶν σαλπίγγων καὶ ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένη. Τότε αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. Τότε προτρέχουσι στρατιαὶ τῶν Ἀγγέλων. Χοροὶ Ἀρχαγγέλων συντρέχουσι. Τὰ Χερουβείμ καὶ τὰ Σεραφεῖμ τὰ πολυόμματα ἐν ἰσχύϊ κράζουσιν· ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, παντοκράτωρ. Τότε πᾶν κτίσμα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς ἐν δυνάμει βοῶσιν· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος Βασιλεὺς ἐν ὀνόματι Κυρίου. Τότε σχισθήσονται οἱ οὐρανοὶ καὶ ἀποκαλυφθήσεται ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, ὡς ἀστραπὴ φοβερὰ, μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης ἀνεϊκάστου. Καὶ ὄψεται πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ

τόν ὄλες οἱ φυλές τῆς γῆς³⁴. Τότε ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ θά τραποῦν σέ φυγή, ὅπως προεῖπε ὁ Ἰωάννης, λέγοντας· «Εἶδα ἕναν μεγάλο λευκό θρόνο, καί ἐκεῖνον πού καθόταν ἐπάνω σ' αὐτόν· ἀπό τήν παρουσία του ἔφυγε ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ»³⁵. Τότε θά καθίσει ἐπάνω στόν ἔνδοξο θρόνο του, ὅπως ὁ ἴδιος ἔχει πεῖ· καί θά συναχθοῦν μπροστά του ὄλα τά ἔθνη³⁶. Ἐραγε, τί λογῆς πρόκειται νά βρεθεῖ ἡ ψυχή, γιά νά μπορέσει νά βαστάξει, ὅταν θά τοποθετηθοῦν οἱ θρόνοι, καί θά καθίσουν οἱ κριτές, καί θά ἀνοιχθοῦν τά βιβλία; Τότε θά δοῦμε τίς ἀμέτρητες δυνάμεις τῶν Ἀγγέλων νά στέκονται ὀλόγυρα μέ φόβο. Τότε τά ἔργα τοῦ καθενός θά ἀνακοινωθοῦν μπροστά στούς Ἀγγέλους καί στούς ἀνθρώπους. Τότε θά ἐκπληρωθεῖ ἡ προφητεία τοῦ Δανιήλ, ἡ ὁποία λέει· «Ἐγώ ὁ Δανιήλ ἔβλεπα, ὡσότου τοποθετήθηκαν θρόνοι καί κάθισε ὁ Παλαιός τῶν ἡμερῶν. Τό ἔνδυμά του ἦταν λευκό σάν τό χιόνι, καί οἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του σάν καθαρό μαλλί· ὁ θρόνος του ἦταν φλόγα φωτιᾶς· οἱ τροχοί τοῦ θρόνου του ἦταν φωτιά πού ἔβγαζε φλόγες· πύρινος ποταμός ἔτρεχε μπροστά του· χίλιες χιλιάδες Ἀγγέλων στεκόταν μπροστά του, καί μύριες μυριάδες τόν ὑπηρετοῦσαν· κάθισαν οἱ κριτές, καί ἀνοίχθηκαν τά βιβλία»³⁷.

Μεγάλος θά εἶναι ὁ φόβος, ἀδελφοί, ἐκείνη τήν ὥρα, ὅταν θά

34. Ἀποκ. 1, 7.

36. Ματθ. 25, 31-32.

35. Ἀποκ. 20, 11.

37. Δαν. 7, 9-10.

φυλαί τῆς γῆς. Τότε ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ εἰς φυγήν τραπήσονται, καθῶς Ἰωάννης προεδήλωσε, λέγων· εἶδον θρόνον λευκόν μέγαν, καί τόν καθήμενον ἐπ' αὐτῶ· οὐ ἀπό προσώπου αὐτοῦ ἔφυγεν ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ. Τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς εἶρηκε· καί συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τά ἔθνη. Ἐρα ποταπή ψυχὴ μέλλει εὑρεθῆναι, ἵνα ὑπομείνη, ὅταν τεθῶσι θρόνοι, καί κριτήριον καθίσῃ, καί βίβλοι ἀνοιγῶσι; Τότε θεασόμεθα τὰς ἀναριθμήτους τῶν Ἀγγέλων δυνάμεις παρεστῶσας κύκλῳ ἐν φόβῳ. Τότε ἐνὸς ἐκάστου τὰ ἔργα ἐνώπιον Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων ἀναγινώσκονται. Τότε πληροῦται ἡ προφητεία Δανιήλ, λέγουσα· ἐγὼ Δανιήλ ἐθεώρουν, ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν, καί ὁ παλαιός ἡμερῶν ἐκάθισε. Τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών, καί ἡ θριξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡς ἔριον καθαρὸν· ὁ θρόνος αὐτοῦ φλόξ πυρός· οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον· ποταμὸς πυρός εἴλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· χίλια χιλιάδες <Ἀγγέλων> παρεστήκεσαν αὐτῶ καὶ μύρια μυριάδες ἐλειτούργουν αὐτῶ· κριτήριον ἐκάθισε καὶ βίβλοι ἠνεῶχθησαν.

Μέγας φόβος, ἀδελφοί, ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, <ὅτε ἀνοιχθῶσιν ἐκεῖναι αἱ φο-

άνοιχθοῦν ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ βιβλία, ὅπου εἶναι γραμμένα τὰ ἔργα μας καί τὰ λόγια μας, καί ὅσα κάναμε σ' αὐτή τή ζωή καί νομίσαμε μέ τό νοῦ μας ὅτι τάχα θά διαφύγουν τόν Θεό πού ἐρευνᾷ τίς διαθέσεις καί τίς ἐπιθυμίες³⁸. καί ὅπου εἶναι γραμμένες ὅλες οἱ πράξεις μας καί οἱ σκέψεις ὄλων, εἴτε φαῦλες εἴτε καλές.

Ὡ, πόσα δάκρυα μαῶς χρειάζονται γιά κείνη τήν ὥρα, καί ὅμως ἀμελοῦμε! Διότι μέ τὰ δάκρυα μπορεῖ κάποιος νά ἐξαλείψει τίς κατηγορίες πού εἶναι γραμμένες σ' ἐκεῖνα τὰ βιβλία· καί ἄλλος μέ τήν ἐλεημοσύνη. Πόσο πολύ θά στενάξουμε τότε καί θά χύσουμε ἀξιοθρήνητα δάκρυα, ὅταν θά δοῦμε μέ τὰ μάτια μας τήν ἀπόρρητη βασιλεία τῶν οὐρανῶν! Ὅταν θά δοῦμε νά ἐμφανίζονται οἱ φοβερές τιμωρίες, καί στή μέση ὄλων αὐτῶν τούς ἀνθρώπους, ἀπό τόν πρωτόπλαστο Ἀδάμ ὡς αὐτόν πού γεννήθηκε τελευταῖος ἀπό ὄλους, καί θά δοῦμε ὄλους νά προσκυνοῦν πεσμένοι μέ τό πρόσωπο στή γῆ! Τότε θά ἐκπληρωθεῖ ὁ λόγος πού εἶναι γραμμένος· «Ὁρκίζομαι, λέει ὁ Κύριος, διότι σ' ἐμένα θά λυγίσει κάθε γόνατο τῶν ἐπουρανίων καί τῶν ἐπιγείων καί τῶν καταχθονίων, καί κάθε γλῶσσα θά ἀπευθύνει δοξολογία»³⁹.

Τότε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ὅλη ἡ ἀνθρωπότητα θά στέκεται

38. Ψαλ. 7, 10.

39. Ἦσ. 45, 23· Ρωμ. 14, 11· Φιλιπ. 2, 10-11.

βεραι βίβλοι>, ἐνθα εἰσὶ γεγραμμένα τὰ ἔργα ἡμῶν καί οἱ λόγοι ἡμῶν, καί ἃ ἐπράξαμεν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ καί ἐνομίσαμεν ὑπολαμβάνοντες τάχα λανθάνειν τόν Θεόν τόν ἐτάζοντα καρδίας καί νεφρούς· καί ἀναγεγραμμένοι πᾶσαι αἱ πράξεις ἡμῶν καί αἱ ἐνθυμήσεις πάντων, κἄν τε φαῦλαι κἄν τε ἀγαθαί.

Ὡ, πόσων δακρύων χρῆζομεν διὰ τήν ὥραν ἐκείνην, καί ἀμελοῦμεν! Διὰ γάρ δακρύων δύναται τις ἐξαλείφαι τὰ γεγραμμένα ἐν ταῖς βίβλοις ἐκείναις ἐγκλήματα· ἄλλος τε καί δι' ἐλεημοσύνης. Πόσα μέλλομεν στενάξαι τότε καί ἐλεεινῶς δακρύσαι, ὅταν ἴδωμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν τήν ἀπόρρητον τῶν οὐρανῶν βασιλείαν! Ὅταν θεασώμεθα τὰς φοβερὰς κολάσεις φαινομένας, μέσον δὲ τούτων πάντων τήν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδάμ ἕως τοῦ γεννηθέντος πάντων ὕστερον, καί πάντας ἐπὶ πρόσωπον προσκυνοῦντας! Τότε πληρωθήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος· ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνου ἐπουρανίων καί ἐπιγείων καί καταχθονίων, καί πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται.

Τότε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ἰσταμένη μέσον τῆς

μεταξύ τῆς βασιλείας καί τῆς κρίσης, μεταξύ τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου, μεταξύ τῆς χαρᾶς καί τῆς θλίψης· καί ὅλοι ἔχοντας στραμμένο τό βλέμμα τους κάτω, χωρίς νά σηκώνουν τό κεφάλι πρὸς τά πάνω, θά στέκονται μπροστά στό βῆμα καί θά ἀνακρίνονται καί θά ἐλέγχονται αὐστηρά, καί μάλιστα ἐκεῖνοι πού ἔζησαν μέ ἀμέλεια. Καί βλέποντάς τα αὐτά θά ἀναλογίζονται ὅλες τίς πράξεις τους. Καί θά βλέπει ὁ καθένας τά ἔργα του, εἴτε καλά εἴτε φαῦλα. Καί αὐτοί βέβαια πού ἔχουν τά καλά ἔργα θά πλησιάζουν στό βῆμα μέ χαρά, ἐπειδὴ πρόκειται νά πάρουν ὡς ἀμοιβή τό στεφάνι. Ἐάν ὅμως κανεῖς ἔχοντας βαρειές ἀμαρτίες φύγει ἀπ' αὐτή τή ζωή ἀμετανόητος, τότε βλέποντας αὐτές τίς ἀμαρτίες νά βρίσκονται μπροστά του καί νά τόν κατακρίνουν καί νά τόν ἐλέγχουν, θά λέει θρηνώντας· «ὦ, πῶς δέν ἀγωνίσθηκα ὁ ἄθλιος, ἀλλά ἔχασα τόν καιρό μου κοροϊδεύοντας καί κοροϊδευόμενος; Πῶς δέ μετανόησα; Γιατί δέν ἔδειξα εὐσπλαχνία; Γιατί φθόνησα, μίσσησα, λοιδόρησα τόν ἀδελφό μου καί δέ συμφιλίωθηκα; Ναί, ναί, συμπεριφέρθηκα ὡς ἀνόητος. Ἄκουγα μάλιστα καί γιά τίς τιμωρίες. Ἄκουγα μάλιστα γι' αὐτή τή φοβερή μέρα. Γιατί δέ μετανόησα ἀπέναντι σ' αὐτόν πού σήκωσε ἐπάνω του τήν ἀμαρτία τοῦ κόσμου⁴⁰, ἀλλά πέρασα τά χρόνια μου κοροϊδευόμενος; Ἐκείνους πού νῆστευαν καί προσεύχονταν, τούς ἔβλεπα καί τούς ἐχλεύα-

40. Πρβλ. Ἰω. 1, 29.

βασιλείας καί τῆς κρίσεως, μέσον ζωῆς καί θανάτου, μέσον χαρᾶς καί ἀνάγκης· καί πάντες κάτω βλέποντες, μὴ ἀνανεύοντες ἔμπροσθεν αὐτῶν, τῷ βήματι παριστάμενοι καί ἐπερωτώμενοι καί δεινῶς ἐξεταζόμενοι, καί μάλιστα οἱ ἐν ἀμελείᾳ ζήσαντες. Καί ταῦτα θεωροῦντες ἐνθυμοῦνται πάσας τὰς πράξεις αὐτῶν. Καί θεωρεῖ ἕκαστος τὰ ἴδια ἔργα αὐτοῦ, καὶν τε ἀγαθὰ καὶν τε φαῦλα. Καί οἱ μὲν τὰ καλά ἔργα ἔχοντες μετὰ χαρᾶς προσεγγίσουσι τῷ βήματι, ὡς μέλλοντες ἀπολαμβάνειν τὸν στέφανον. Ἐάν δέ τις χαλεπὰς ἔχων ἀμαρτίας ἀμετανόητος ἐξέλθῃ τοῦ βίου, τότε θεωρῶν αὐτάς ἔμπροσθεν αὐτοῦ παρισταμένας καί κατακρινούσας καί ἐλεγχούσας, ὀδυνώμενος λέγει· ὦ, πῶς οὐκ ἠγωνισάμην ὁ ἄθλιος, ἀλλὰ τὸν καιρὸν ἀπώλεσα, παίζων καί παιζόμενος; Πῶς οὐ μετενόησα; Διατί οὐκ ἠλέησα; Διατί ἐφθόνησα τῷ ἀδελφῷ μου, ἐμίσησα, ἐλοιδόρησα, καί οὐ διηλλάγην; Ναί, ναί, ἐπραξα ὡς ἄφρων. Ἦκουον δέ καί τὰς κολάσεις. Ἦκουον δέ περὶ ταύτης τῆς φοβερᾶς ἡμέρας. Διατί οὐ μετενόησα πρὸς τὸν αἶροντα τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ παιζόμενος ἐτέλεσά μου τὰ ἔτη; Τοὺς νηστεύοντας καί προσευχομένους θεωρῶν ἐχλεύαζον· οἵτινες φαιδροὶ παρίσταν-

ζα. Αὐτοὶ στέκονται τώρα μπροστά στὸν Κριτὴ χαρούμενοι καὶ ζητοῦν τίς ἀμοιβές τους. ἼΑραγε τί νά κάνω; Διότι ὁ καιρὸς τῆς μετάνοιας πέρασε».

Καὶ ἐνῶ αὐτοὶ θά συλλογίζονται αὐτά, θά ἀκούσουν τὴ φοβερὴ φωνή τοῦ Κριτῆ, πού κραυγάζει καὶ λέει· «Δεῖξτε τὰ ἔργα σας καὶ πάρτε τὸ μισθό». Ἐκείνη μάλιστα τὴν ὥρα θά σαλευθοῦν ὅλες οἱ τάξεις τῶν ἀνθρώπων: ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ διάκονοι, καὶ ὅλες οἱ τάξεις τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως εἶπε ὁ Ἀπόστολος· «Ἀνασταίνεται ὁ καθέννας στή δική του τάξη⁴¹, γιὰ νά προσφέρει δόξα στὸν Θεό». Τότε θά σαλευθοῦν ἀπὸ φόβο κυβερνηῆτες, σοφοὶ καὶ πλούσιοι, διότι ἦρθε ἡ ὥρα, νά γίνει γνωστὸ τὸ ἔργο τοῦ καθενός μπροστά σέ Ἄγγέλους καὶ ἀνθρώπους, καὶ νά θερίσει ὁ καθέννας ὅπως ἔσπειρε⁴².

Ἄλίμονο, ἀδελφοί μου φιλόχριστοι! Θέλω νά πῶ αὐτά πού θά ἀκολουθήσουν, ἀλλά ἀπὸ τὸ φόβο σταματῶ, καὶ τὰ δάκρυά μου τρέχουν, καὶ ζαλίζομαι· διότι ἡ διήγηση εἶναι φοβερή.

Τότε, φιλόχριστοι, ἐξετάζεται τοῦ καθενός ἡ σφραγίδα τοῦ Χριστιανισμοῦ, αὐτὴν πού ὁ καθέννας ἔλαβε μέ τὸ βάπτισμα μέσα στήν ἀγία καὶ καθολικὴ Ἐκκλησία, καὶ ζητεῖται ἀπὸ τὸν καθένα πῶς φύλαξε ἀμόλυντη τὴν πίστη καὶ ἄθραυστη τὴ σφραγίδα καὶ καθαρὸ τὸν

41. Α' Κορ. 15, 23.

42. Πρβλ. Γαλ. 6, 7.

ται τῷ Κριτῆ, ἀπαιτοῦντες τοὺς μισθοὺς. ἼΑρα τί ποιήσω; Ὅτι ὁ καιρὸς τῆς μετάνοιας παρῆλθεν.

Ταῦτα δὲ αὐτῶν διαλογιζομένων, ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ Κριτοῦ τῆς φοβεραῆς, κεκραγότος καὶ λέγοντος· δεῖξατε τὰ ἔργα καὶ λάβετε τὸν μισθόν. Ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ σαλευθήσονται πάντα τὰ τάγματα τῶν ἀνθρώπων, ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ διάκονοι καὶ πάντα τῆς Ἐκκλησίας τὰ τάγματα, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· ἐγείρεται ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ. Τότε σαλευθήσονται φόβῳ δυνάσται σοφοὶ καὶ πλούσιοι, διότι ἐπέστη ἡ ὥρα, ἵνα ἕκαστος τὸ ἔργον ἐπὶ Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων ἐπιγνωσθῆ, καὶ ἕκαστος θερίσῃ, ὡς ἔσπειρεν.

Οἱμοι, ἀδελφοί μου φιλόχριστοι! Θέλω εἰπεῖν τὰ μετὰ ταῦτα, καὶ ἐκ τοῦ φόβου ἀνακόπτομαι, καὶ τὰ δάκρυά μου προτρέχουσι, καὶ ἰλιγγιῶ· φρικτὸν γάρ τὸ διήγημα.

Τότε, φιλόχριστοι, ἐρευνᾶται ἐνὸς ἕκαστου ἡ σφραγὶς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἣν ἔλαβεν ἐν τῇ ἀγίᾳ καὶ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἀπαιτεῖται ἕκαστος πῶς τὴν πίστιν ἐφύλαξεν ἀμίαντον καὶ τὴν σφραγίδα ἄθραυστον

χιτώνα, καί τήν καλή ὁμολογία πού ὁμολόγησε μπροστά σέ πολλούς μάρτυρες, λέγοντας· «Ἀπαρνούμαστε τόν Σατανά καί ὅλα τά ἔργα του». Ὅχι ἓνα ἢ δύο ἢ πέντε, ἀλλά ὅλα τά ἔργα τοῦ Διαβόλου.

Αὕτη λοιπόν ἡ καλή ἀπάρνηση ζητεῖται ἀπό μᾶς ἐκείνη τήν ὥρα· καί εἶναι μακάριος αὐτός πού τήν φύλαξε, ὅπως ἀκριβῶς συμφώνησε. Διότι μέ ἓνα λόγο ἀπαρνήθηκε κάθε φαῦλο ἔργο τοῦ Διαβόλου: τή μοιχεία, τήν πορνεία, τό φόνο, τήν ἀνηθικότητα, τήν ψευδολογία, τό φθόνο, τήν κλεψιά, τό θυμό, τή μνησικακία, τήν ἔχθρα, τή φιλονεικία, τήν ἀργολογία, τήν αἰσχρολογία, τήν ὑπερηφάνεια, τή μαλθακότητα, τά γέλια, τούς κιθαρισμούς, τίς χοραυλίες⁴³, τούς χορούς, τήν ὀργή, τήν πλεονεξία, τή μισαδελφία· τό⁴⁴ χειρότερο ἀπό ὅλα τά κακά καί τό σοβαρότερο: τήν εἰδωλολατρία καί τή μαγεία. Αὐτά καί τά παρόμοια μ' αὐτά ἀπαρνεῖται κάθε Χριστιανός στήν ἀγία κολυμβήθρα. Αὕτη ἡ ἀπάρνηση ζητεῖται ἀπό μᾶς ἐκείνη τήν ὥρα, ἀδελφοί.

Ἄλλά θέλω νά ἀναφέρω καί ἄλλα· ὅμως μέ κυριεύει φόβος καί ὀδύνη, καί δέν ξέρω πῶς νά τά πῶ. Ἄς τά πῶ ὅμως αὐτά μέ στεναγμούς καί μέ δάκρυα, ἐπειδή εἶναι τελευταῖα· διότι δέν εἶναι δυνα-

43. χοραυλίες, οἱ· χοροί πού συνοδεύονται ἀπό αὐλό.

44. Τό τμημα· «τό πάντων ἔσχατον... καί φαρμακείαν», ἀπό τήν ἔκδοση τοῦ Thwaites (σελ. τπα').

καί τόν χιτῶνα ἀμόλυντον, καί τήν καλήν ὁμολογίαν ἦν ὡμολόγησεν ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων, λέγοντες· ἀποτασσόμεθα τῷ Σατανᾷ καί πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Οὐχὶ ἐνὶ ἡ δύο ἢ πέντε, ἀλλά πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ [Διαβόλου].

Ταύτην οὖν τήν καλήν ἀποταγήν ἀπαιτούμεθα ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ· καί μακάριος ὅστις ἐφύλαξε, καθὼς καί συνετέθη. Δι' ἐνός γὰρ ῥήματος ἀπετάξατο πᾶν ἔργον φαῦλον τοῦ Διαβόλου· μοιχείαν, πορνείαν, φόνον, ἀκαθαρσίαν, ψευδολογίαν, φθόνον, κλοπὴν, θυμόν, μνησικακίαν, ἔχθραν, ἔριν, ἀργολογίαν, αἰσχρολογία, ὑπερηφανίαν, βλακείαν, γέλωτας, κιθαρισμούς, χοραυλίας, ὀρχησμούς, ὀργήν, πλεονεξίαν, μισαδελφίαν, τό πάντων ἔσχατον τῶν κακῶν καί πρῶτον, εἰδωλολατρίαν καί φαρμακείαν. Ταῦτα καί τά τούτων ὅμοια ἀποτάσσεται πᾶς Χριστιανός ἐν τῇ ἀγίᾳ κολυμβήθρᾳ. Ταύτην τήν ἀποταγήν ἀπαιτούμεθα ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ἀδελφοί.

Ἄλλά λαλήσαι καί ἕτερα βούλομαι· πλὴν δὲ κατέχει με φόβος καί ὀδύνη, καί πῶς εἰπεῖν ταῦτα οὐκ ἔχω. Εἶπω δὲ ταῦτα ἐν στεναγμοῖς μετὰ δακρύων, ὅτι ἔσχατά εἰσιν· οὐ γάρ ἐστὶ χωρὶς δακρύων διηγῆσασθαι ταῦτα. Τότε

τό νά τά διηγηθῶ χωρίς δάκρυα. Τότε, μετὰ τήν ἐξέταση τοῦ καθενός μπροστά στους Ἄγγέλους καί τούς ἀνθρώπους, καί μετὰ τήν κατάργηση κάθε ἀρχῆς καί ἐξουσίας, καί ἀφοῦ ὅλοι οἱ ἐχθροί τοῦ Θεοῦ τεθοῦν κάτω ἀπό τά πόδια του⁴⁵. τότε λοιπόν, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος, «θά τούς χωρίσει αὐτούς μεταξύ τους, ὅπως ὁ βοσκός χωρίζει τά πρόβατα ἀπό τά ἐρίφια· καί θά τοποθετήσῃ ἀπό τή μιά τά πρόβατα στά δεξιά, ἀπό τήν ἄλλη τά ἐρίφια στά ἀριστερά»⁴⁶. Καί τά πρόβατα βέβαια εἶναι αὐτά πού ἔχουν τούς καλούς καρπούς· εἶναι αὐτά πού γνωρίζουν τόν καλό Ποιμένα· εἶναι αὐτά πού φύλαξαν ἄθραυστη τή σφραγίδα τους· εἶναι αὐτά πού ἀκολούθησαν τόν Ποιμένα τους, πού εἶπε· «Ἐλᾶτε πίσω ἀπό μένα»⁴⁷. εἶναι αὐτά πού δέ μόλυναν τήν ἀγία πίστη μέ τούς αἰρετικούς. Αὐτά τά πρόβατα θά τοποθετήσῃ στά δεξιά του. Τά ἐρίφια ὅμως εἶναι ὅσα δέν ἔχουν καρπό· ὅσα παρόργισαν τόν Ποιμένα· ὅσα βόσκουν μέ τούς αἰρετικούς καί μόλυναν τήν ἀγία πίστη· εἶναι αὐτοί πού χοροπήδησαν ἀπείθαρχα, πού ἔζησαν μέ τρυφή, πού χόρεψαν, καί πού ἀφοῦ συσσωρεύσαν τήν τιμωρία, ἀναχώρησαν ἀπ' αὐτή τή ζωή στερημένοι ἀπό κάθε καλό ἔργο καί γεμάτοι ἀπό κάθε ἀμαρτία. Αὐτούς ὅταν τούς δεῖ ὁ Κύριος ἐκείνη τήν ὥρα, θά στρέψῃ τά μάτια του μακριά ἀπ' αὐτούς. Τότε θά πεῖ σ' ἐκείνους πού εἶναι στά δεξιά του· «Ἐλᾶτε οἱ εὐλογη-

45. Α' Κορ. 15, 24-25.

47. Ματθ. 4, 19.

46. Ματθ. 25, 32-33.

μετὰ τὸ ἐρευνηθῆναι ἕκαστον ἐπὶ Ἄγγέλων καὶ ἀνθρώπων καὶ καταργηθῆναι πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν, καὶ πάντες οἱ ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ τεθῶσιν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· τότε λοιπόν, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος, ἀφοριεῖ αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων, ὡσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· καὶ στήσῃ τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. Καὶ τὰ μὲν πρόβατα τὰ ἔχοντα τοὺς καλοὺς καρπούς· τὰ ἐπιγινώσκοντα τὸν καλὸν Ποιμένα· τὰ φυλάξαντα τὴν σφραγίδα αὐτῶν ἄθραυστον· τὰ ἀκολούθησαντα τῷ Ποιμένῃ αὐτῶν τῷ εἰπόντι, δεῦτε ὀπίσω μου· τὰ μὴ μίαναντα τὴν πίστιν μετὰ τῶν αἰρετικῶν. Ταῦτα τὰ πρόβατα στήσῃ ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. Τὰ δὲ ἐρίφια τὰ ἄκαρπα· ὅσα τὸν Ποιμένα παρώξυναν· τὰ νεμόμενα μετὰ τῶν αἰρετικῶν καὶ τὴν ἀγίαν πίστιν μίαναντα· οἵτινες ἐσκίρτησαν ἀτάκτως, ἐτρύφησαν, ἐχόρευσαν, καὶ σωρεύσαντες τὸ οὐαί, ἐξῆλθον τοῦ βίου, παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ ἔρημοι, πάσης δὲ ἀμαρτίας πεπληρωμένοι. Οὗς ἰδὼν ὁ Κύριος ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ἀποστρέψῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἀπ' αὐτῶν. Τότε λέγει τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς

μένοι τοῦ Πατέρα μου, κληρονομήστε τὴ βασιλεία πού ἔχει ἐτοιμασθεῖ γιὰ σᾶς⁴⁸. Ἐλᾶτε τὰ παιδιά τοῦ φωτός. Ἐλᾶτε οἱ κληρονόμοι τῆς βασιλείας μου. Ἐλᾶτε ἐσεῖς πού γιὰ χάρη μου πεινάσατε καὶ διψάσατε· ἐσεῖς πού δέν ἀγαπήσατε τὸν κόσμο, οὔτε αὐτὰ πού ὑπάρχουν στὸν κόσμο. Ἐλᾶτε ἐσεῖς πού γιὰ χάρη μου ἐγκαταλείψατε τὸν κόσμο, τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους, τοὺς γονεῖς καὶ τὰ παιδιά σας. Ἐλᾶτε ἐσεῖς πού κατοικήσατε στὶς ἐρημιές καὶ στὰ βουνά καὶ στὶς σπηλιές καὶ στὶς ὀπές τῆς γῆς⁴⁹. τῶρα κατοικήστε μέ τοὺς Ἄγγέλους στοὺς οὐρανοὺς». Τότε θά πεῖ καὶ σ' αὐτοὺς πού εἶναι στὰ ἀριστερά: «Φύγετε μακριά ἀπὸ μένα οἱ καταραμένοι, οἱ μισητοί, οἱ ἄσπλαχνοι· ἐσεῖς πού μισήσατε τοὺς ἀδελφούς καὶ τὸν Χριστό. Δέν ἐλεήσατε, δέ θά ἐλεηθεῖτε. Δέν ἀκούσατε τὰ ἄχραντα Εὐαγγελία μου καὶ τοὺς μακάριους μαθητές μου, οὔτε ἐγὼ θά σᾶς ἀκούσω. Ζήσατε μέ τρυφή ἐπάνω στή γῆ, ἀπολαύσατε τὰ ἀγαθὰ στή ζωὴ σας. Ἐγὼ ἀπεναντίας κραύγαζα καθημερινά μέ τίς ἅγιες Γραφές μου· καὶ παρόλο πού ἀκούγατε, ἐσεῖς χλευάζατε ἐκείνους πού σᾶς τίς διάβαζαν. Καὶ τῶρα λοιπόν λέω: Δέ σᾶς ξέρω⁵⁰. Φύγετε μακριά ἀπὸ μένα οἱ καταραμένοι στό αἰώνιο πῦρ, πού εἶναι ἐτοιμασμένο γιὰ τὸν Διάβολο καὶ τοὺς ἄγγέλους του»⁵¹. Καὶ θά μεταβοῦν αὐτοὶ στήν αἰώνια τιμωρία⁵².

48. Ματθ. 25, 34.

49. Ἐβρ. 11, 38.

50. Ματθ. 25, 12.

51. Ματθ. 25, 41.

52. Ματθ. 25, 46.

μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν. Δεῦτε οἱ υἱοὶ τοῦ φωτός. Δεῦτε οἱ τῆς ἐμῆς βασιλείας κληρονόμοι. Δεῦτε οἱ δι' ἐμὲ πεινάσαντες καὶ διψήσαντες· οἱ μὴ ἀγαπήσαντες τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν κόσμῳ. Δεῦτε οἱ δι' ἐμὲ καταλιπόντες τὸν κόσμον, συγγενεῖς καὶ φίλους, γονεῖς καὶ τέκνα. Δεῦτε οἱ ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς οἰκήσαντες· νῦν οἰκήσατε μετὰ τῶν Ἀγγέλων ἐν οὐρανοῖς. Τότε λέγει καὶ τοῖς ἐξ ἀριστερῶν· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι, οἱ μεμισημένοι, οἱ ἀνελεήμονες καὶ μισάδελφοι καὶ μισόχριστοι. Οὐκ ἠλεήσατε, οὐκ ἐλεηθήσεσθε. Οὐκ ἠκούσατέ μου τῶν ἀχράντων Εὐαγγελίων καὶ τῶν μακαρίων μαθητῶν, οὐδὲ ἐγὼ ἀκούσομαι ὑμῶν. Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς· ἀπελάβετε τὰ ἀγαθὰ ἐν τῇ ζωῇ ὑμῶν. Ἐγὼ δέ καθ' ἑκάστην ἡμέραν διὰ τῶν ἁγίων μου Γραφῶν ἐβόων, καὶ ἀκούοντες ὑμεῖς ἐχλευάζετε τοὺς ἀναγινώσκοντας. Καὶ νῦν λέγω λοιπόν· οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ Διαβόλῳ καὶ τοῖς ἄγγέλοις αὐτοῦ. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον.

Θά φανερώσω ὅμως σ' ἐσᾶς, ἀδελφοί μου, καὶ γιὰ τὴ διαφορὰ τῶν τιμωριῶν, ὅπως ἀκούσαμε στὸ Εὐαγγέλιον. Ὑπάρχει λοιπὸν τὸ ἐξώτερον σκότος⁵³· εἶναι φανερό ὅμως ὅτι ὑπάρχει καὶ ἐσώτερον. Ἡ γέεννα τῆς φωτιᾶς⁵⁴ εἶναι ἄλλος τόπος· τὸ τρίξιμον τῶν δοντιῶν⁵⁵ ξεχωριστός τόπος· τὸ ἀκοίμητο σκουλήκι⁵⁶ διαφορετικὸς τόπος· ἡ λίμνη τῆς φωτιᾶς⁵⁷ ἄλλος τόπος· ἡ ἀσβεστη φωτιά⁵⁸ ξεχωριστὴ περιοχὴ· ὁ πύρινος ποταμὸς⁵⁹ ἄλλος τόπος. Σ' αὐτές τίς τιμωρίες διαμοιράζονται οἱ ἀξιολύπητοι, ὁ καθένας ἀνάλογα μὲ τὰ παραπτώματά του. Καὶ ὅπως ὑπάρχουν διαφορὲς ἁμαρτιῶν, ἔτσι ὑπάρχουν καὶ διαφορὲς τιμωριῶν. Δηλαδή, διαφορετικὰ τιμωρεῖται ὁ μοιχός, διαφορετικὰ ὁ πόρνος, καὶ διαφορετικὰ ὁ φονιάς, καὶ διαφορετικὰ ὁ κλέπτης καὶ ὁ μέθυσος. Ὅσοι μάλιστα μολύνθηκαν μὲ τὴν αἵρεση, θά ἀκούσουν τὸ λόγο· «Ἄς ἐξαφανισθεῖ ὁ ἀσεβής, γιὰ νὰ μὴ δεῖ τὴ δόξα τοῦ Κυρίου»⁶⁰. Ἐκεῖνοι ἐπίσης πού ἔχουν ἔχθρα μεταξύ τους καὶ δὲ συμφιλιώθηκαν σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ, θά ὑποστοῦν ἀναπόφευκτη καταδίκη. Καὶ αὐτοὶ πού μίσησαν τὸν ἀδελφὸ τους, θά σταλοῦν στὸ ἐξώτερον σκότος, ἐπειδὴ μίσησαν τὸν Χριστό, πού εἶπε· «Ἀγαπᾶτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο⁶¹, καὶ συγχωρεῖτε ὁ ἕνας τὰ παραπτώματα τοῦ ἄλλου⁶²».

53. Ματθ. 8, 12.

54. Ματθ. 5, 22 κ.ἀ.

55. Ματθ. 8, 12.

56. Μαρκ. 9, 44· 46· 48.

57. Ἀποκ. 19, 20.

58. Μαρκ. 9, 44· 46· 48.

59. Δαν. 7, 10.

60. Ἦσ. 26, 10.

61. Ἰω. 13, 34.

62. Πρβλ. Ματθ. 6, 14.

Δηλώσω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί μου, καὶ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν κολάσεων, καθὼς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἠκούσαμεν. Ἔστιν οὖν σκότος ἐξώτερον· δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἐσώτερον ἐστὶ. Γέεννα τοῦ πυρὸς τόπος ἄλλος· βρυγμὸς ὀδόντων τόπος ἴδιος· σκώληξ ὁ ἀκοίμητος τόπος ἄλλος· ἡ λίμνη τοῦ πυρὸς τόπος ἕτερος· τὸ ἀσβεστον πῦρ ἴδια χώρα· ὁ πύρινος ποταμὸς τόπος ἕτερος. Ἐν ταύταις ταῖς κολάσεσι καταμερίζονται οἱ ἐλεεινοί, ἕκαστος πρὸς ἀναλογίαν τῶν πταισμάτων αὐτοῦ. Καὶ ὡσπερ εἰσὶ διαφοραὶ ἁμαρτιῶν, οὕτως καὶ διαφοραὶ κολάσεων. Τουτέστιν, ἄλλως κολάζεται ὁ μοιχός, ἄλλως ὁ πόρνος, καὶ ἄλλως ὁ φονεὺς, καὶ ἄλλως ὁ κλέπτης καὶ ὁ μέθυσος. Ὅσοι δὲ ἐν αἵρεσει ἐμολύνθησαν, ἀκούσονται τὸ, ἀρθήτω ὁ ἀσεβής, ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν Κυρίου. Οἱ δὲ ἔχοντες μετ' ἀλλήλων ἔχθραν καὶ οὐ διηλλάγησαν ἐν τῷ βίῳ, ἀπαραίτητον κρῖμα εὐρήσουσι. Καὶ οἱ μισοἀδελφοὶ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον πεμφθήσονται, ὡς μισήσαντες Χριστόν, τὸν εἰπόντα· ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καὶ συγχωρεῖτε ἀλλήλων τὰ παραπτώματα.

Ἄλιμονο στὸν φίλο τῆς πορνείας, στὸν μοιχό, στὸν μέθυσο. Ἄλιμονο στοὺς μάγους καὶ στοὺς μάντες καὶ σ' αὐτοὺς πού πίνουσι τὸ κρασί μετὰ τύμπανα καὶ χορούς⁶³. Ἄλιμονο σ' αὐτοὺς πού συμφωνοῦν μετὰ τοὺς βλάσφημους αἰρετικούς. Ἄλιμονο σ' αὐτοὺς πού χλευάζουσι τὰς θεῖαι καὶ ἱερεῖς Γραφές. Ἄλιμονο σ' αὐτοὺς πού χάνουσι τὸν καιρὸ τῆς μετάνοιας σὲ διασκεδάσεις καὶ σὲ γέλια· διότι θὰ ἀναζητήσουσι καὶ δὲ θὰ βροῦν τὸν καιρὸ πού ἀνόητα σπατάλησαν· καὶ θὰ κραυγάζουσι μετὰ πολλὰ δάκρυα καὶ θρήνους, καὶ δὲ θὰ βροῦν ἔλεος. Ἄλιμονο σ' αὐτοὺς πού ἀθωώνουσι τὸν ἀσεβή, ἐπειδὴ πῆραν δῶρα⁶⁴. Ἄλιμονο σ' αὐτοὺς πού ἀρπάζουσι τὰ ξένα πράγματα. Καὶ γιὰ νὰ μιλήσω μετὰ συντομίαν· ἄλιμονο σ' ὅλους αὐτοὺς πού θὰ βρεθοῦν στὰ ἀριστερά, διότι θὰ τοὺς σκεπάσει τὸ σκοτάδι καὶ θὰ τρομάξουσι καὶ θὰ τρίξουσι τὰ δόντια τους, ὅταν θὰ ἀκούσουσι τὸ λόγον· «Δὲ σᾶς ξέρω»⁶⁵. Τότε λοιπὸν θὰ ἀπομακρυνθοῦν μετὰ μέγαλον φόβον ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ βήματος καὶ θὰ παραδοθοῦν στὰ χεῖρα τοῦ θανάτου, γιὰ νὰ τοὺς βόσκει, ὅπως εἶναι γραμμένον⁶⁶.

Εἶναι ὀδυνηρὴ ἡ διήγησις τῆς φρικτῆς καὶ φοβερῆς ἐκείνης ὥρας, ἀδελφοί μου φιλόχριστοι. Ἄλιμονο, ἀδελφοί, ποιός θὰ τολμήσει νὰ τὴν διηγηθεῖ, ἢ ποιός θὰ ἀντέξει νὰ ἀκούσει ἐκείνη τὴν φο-

63. Ἦσ. 5, 12.

65. Ματθ. 25, 12.

64. Ἦσ. 5, 23.

66. Ψαλ. 48, 15.

Οὐαὶ τῷ φιλοπόρνῳ, τῷ μοιχῷ, τῷ μεθύσῳ. Οὐαὶ τοῖς φαρμακοῖς καὶ τοῖς μάνταις καὶ τοῖς πίνουσι τὸν οἶνον μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν. Οὐαὶ τοῖς συνομολογοῦσι μετὰ τῶν βλασφημῶν αἰρετικῶν. Οὐαὶ τοῖς ὑβρίζουσι τὰς θεῖαι καὶ ἱερεῖς Γραφάς. Οὐαὶ τοῖς ἀπολλύουσι τὸν καιρὸν τῆς μετάνοιας εἰς μετεωρισμοὺς καὶ γέλωτας· ζητήσουσι γὰρ καὶ οὐχ εὐρήσουσι τὸν καιρὸν, ὃν κακῶς ἔδαπάνησαν· καὶ βοήσουσι μετὰ δακρύων καὶ ὀδυρμῶν πολλῶν, καὶ οὐ μὴ εὐρωσιν ἔλεος. Οὐαὶ τοῖς δικαιούσι τὸν ἀσεβῆ ἕνεκα δώρων. Οὐαὶ τοῖς ἀρπάζουσι τὰ ἀλλότρια. Καὶ ἵνα συντόμως εἶπω· οὐαὶ πᾶσι τοῖς ἐξ ἀριστερῶν λαχοῦσιν, ὅτι σκοτισθήσουσι καὶ τρομάξουσι καὶ τοὺς ὀδόντας τρίξουσι, ὅταν ἀκούσωσι τό, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Τότε λοιπὸν ἀπελαύνονται μετὰ μέγαλον φόβον ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ φρικτοῦ καὶ παραδίδονται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θανάτου, ἵνα ποιμάνη αὐτοὺς, καθὼς γέγραπται.

Ὀδυνηρὰ ἡ διήγησις, ἀδελφοί μου φιλόχριστοι, τῆς φρικτῆς καὶ φοβερᾶς ὥρας ἐκείνης. Οἴμοι, ἀδελφοί, τίς τολμήσει διηγήσασθαι, ἢ τίς βαστάσει

βερὴ διήγηση! Ὅσοι θέλετε νὰ χύσετε δάκρυα, ἐλάτε, ἀκούστε τί μᾶς περιμένει. Καὶ ἄς μὴν ἀμελήσουμε γιὰ τὴ σωτηρία μας.

Τότε θὰ χωρισθοῦν μεταξύ τους ἐπίσκοποι ἀπὸ συνεπισκόπους, πρεσβύτεροι ἀπὸ συμπρεσβυτέρους· τότε θὰ χωρισθοῦν μ' ἐκεῖνον τὸν ἀξιολύπητο χωρισμὸ ἱερεῖς ἀπὸ ἱερεῖς καὶ διάκονοι ἀπὸ συνδιακόνους, καὶ ὑποδιάκονοι καὶ ἀναγνώστες ἀπὸ τοὺς ὁμοίους τους. Τότε θὰ χωρισθοῦν αὐτοὶ πού κάποτε ἦταν βασιλεῖς, καὶ θὰ κλάψουν σάν νήπια, καὶ θὰ σταθοῦν σάν δοῦλοι⁶⁷. Τότε θὰ στενάξουν οἱ ἀντιβασιλεῖς, καὶ θὰ στρέψουν τὸ βλέμμα τους παντοῦ, καὶ δέ θὰ βροῦν αὐτὸν πού θὰ τοὺς βοηθήσει. Διότι οὔτε ὁ πλοῦτος φαίνεται ἐκεῖ, οὔτε οἱ κόλακες εἶναι παρόντες. Τότε θὰ χωρισθοῦν οἱ μοναχοὶ πού ἔζησαν μὲ ἀμέλεια, αὐτοὶ πού δῆθεν μίσησαν τὸν κόσμον, ἀλλὰ εἶχαν κοσμικὸ φρόνημα. Τότε θὰ χωρισθοῦν οἱ γονεῖς ἀπὸ τὰ παιδιά, ὁ πατέρας καὶ ὁ γιός, ἡ μητέρα καὶ ἡ κόρη, οἱ φίλοι ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ οἱ συγγενεῖς ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς. Τότε θὰ χωρισθοῦν μεταξύ τους τὰ ἐλεεινὰ ἀνδρόγυνα, πού δέ φύλαξαν ἀμόλυντο τὸ συζυγικὸ τους κρεβάτι⁶⁸. Ἀλλὰ θὰ παραλείψω νὰ διηγηθῶ τὰ περισσότερα· καὶ διότι μὲ κυριεύει ὁ φόβος ἀπ' αὐτὴ τὴ διήγηση. Τότε ὀδηγοῦμενοι

67. Στὸν Thwaites καὶ στὸν Assemani· «τετράποδα». Διορθώσαμε· ἀνδράποδα.

68. Πρβλ. Ἐβρ. 13, 4.

ἀκούσαι τὴν φοβερὰν ἐκείνην διήγησιν! Ὅσοι δάκρυα βούλεσθε ἐκχέειν, δεῦτε, ἀκούσατε τί ἡμᾶς περιμένει. Καὶ μὴ ἀμελήσωμεν τῆς σωτηρίας ἡμῶν.

Τότε χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων ἐπίσκοποι ἀπὸ συνεπισκόπων, πρεσβύτεροι ἀπὸ συμπρεσβυτέρων· τότε χωρίζονται τὸν ἐλεεινὸν ἐκεῖνον χωρισμὸν ἱερεῖς ἀπὸ ἱερέων καὶ διάκονοι ἀπὸ συνδιακόνων, καὶ ὑποδιάκονοι καὶ ἀναγνώσται ἀπὸ τῶν ὁμοίων αὐτῶν. Τότε διαχωρίζονται οἱ ποτὲ βασιλεῖς καὶ κλαύσουσιν ὡς νήπια καὶ στήσονται ὡς ἀνδράποδα. Τότε στενάξουσιν ὑπαρχοι, καὶ ἀποβλέψουσιν ἔνθεν κάκειθεν, καὶ τὸν βοηθοῦντα οὐχ εὐρήσουσιν. Οὔτε γὰρ πλοῦτος φαίνεται ἐκεῖ, οὔτε κόλακες παρίστανται. Τότε διαχωρίζονται οἱ ἐν ἀμελείᾳ ζήσαντες μοναχοὶ, οἱ τὸν κόσμον τάχα μισήσαντες καὶ κοσμικὰ φρονήσαντες. Τότε διαχωρισθήσονται γονεῖς ἀπὸ τέκνων, πατὴρ καὶ υἱός, μήτηρ καὶ θυγάτηρ, φίλοι ἀπὸ φίλων καὶ συγγενεῖς ἀπὸ συγγενῶν. Τότε ἀποχωρισθήσονται ἀνδρόγυνα ἐλεεινά, τὰ μὴ φυλάξαντα τὴν κοίτην ἀμίαντον. Ἀλλὰ παρῆσσω τὰ πολλὰ διηγεῖσθαι· καὶ γὰρ συνέχει με φόβος ἐν ταύτῃ τῇ διηγήσει. Τότε ἐλαυνόμε-

καί χτυπούμενοι ἀπό αὐστηροῦς Ἀγγέλους, σπρωχνόμενοι καί τρίζοντας τὰ δόντια τους καί στρέφοντας συχνά πρὸς τὰ πίσω, πλησιάζουν σ' ἐκεῖνο τὸν φοβερό τόπο, ὅπου ἐπίσης διαχωρίζονται σέ ὅλες τίς τιμωρίες.

Τότε βλέποντας τὴν τελικὴ ἀπόφαση, καί ὅτι δέν ὑπάρχει κανεὶς πού νά παρακαλέσει γι' αὐτούς, δέ θά βρῖσκουν ἀνακούφιση, οὔτε θά ἔχουν ἐλπίδα νά ἐπιστρέψουν. Τότε θρηνώντας θά λένε· «ὦ, πόσο καιρό χάσαμε ζώντας μέ ἀμέλεια! Πῶς μᾶς ἐξαπάτησε ὁ μάταιος βίος! Πῶς, βλέποντας ἄλλους νά ἀγωνίζονται, ἐμεῖς δέν ἀγωνισθήκαμε! Πῶς ἀκούγαμε τίς ἅγιες Γραφές καί γελούσαμε καί χλευάζαμε ἐκείνους πού μᾶς τίς διάβαζαν! Ἐκεῖ μιλοῦσε ὁ Θεός μέ τίς ἅγιες Γραφές του, καί δέν προσέχαμε· τώρα ὁμως ἐμεῖς κραυγάζουμε, καί ὁ Θεός στρέφει τὸ πρόσωπό του ἀπὸ μᾶς. Τί μᾶς ὠφέλησαν οἱ χαρές τοῦ κόσμου; Ποῦ εἶναι ὁ πατέρας πού μᾶς ἔφερε στὸν κόσμο; Ποῦ εἶναι ἡ μητέρα πού μέ πόνους μᾶς γέννησε; Ποῦ εἶναι τὰ παιδιά; Ποῦ εἶναι οἱ φίλοι; Ποῦ εἶναι ὁ πλοῦτος; Ποῦ εἶναι οἱ θόρυβοι καί τὰ τραπέζια; Ποῦ εἶναι ὁ πολὺς καί ἄσκοπος δρόμος; Ποῦ εἶναι οἱ συγγενεῖς καί οἱ γνωστοί; Ποῦ εἶναι οἱ βασιλεῖς καί οἱ ἡγεμόνες; Ποῦ εἶναι οἱ σοφοί καί οἱ ῥήτορες; Πῶς δέν ἔχουμε καμιὰ ὠφέλεια ἀπ' αὐτούς ἐμεῖς οἱ ἀξιολύπητοι;».

νοι καί τυπτόμενοι ὑπὸ ἀγρίων Ἀγγέλων, ὠθούμενοι καί τοὺς ὀδόντας τρίζοντας καί πυκνῶς στρεφόμενοι εἰς τὰ ὀπίσω, προσεγγίζουσι τῷ χαλεπῷ τόπῳ ἐκεῖνω, ὅπου πάλιν διαχωρίζονται εἰς ὅλας τὰς κολάσεις.

Τότε θεωροῦντες τὴν παντελεῖ ἀπόφασιν, οὐδενὸς ὄντος τοῦ παρακαλοῦντος ὑπὲρ αὐτῶν, οὐκ ἄνεσιν ἐχόντων, οὐδὲ ἐλπίδα ἀνακάμψαι. Τότε ὀλολύζοντες λέγουσιν· ὦ, πόσον καιρὸν ἀπωλέσαμεν ἐν ἀμελείᾳ ζήσαντες! Πῶς ἐνέπαιξεν ἡμᾶς ὁ μάταιος βίος! Πῶς ἄλλους θεωροῦντες ἀγωνιζομένους ἡμεῖς οὐκ ἠγωνισάμεθα! Πῶς τῶν ἀγίων Γραφῶν ἠκούομεν καί ἐγελῶμεν καί ἐχλευάζομεν τοὺς ἀναγινώσκοντας αὐτάς! Ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἐλάλει διὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ Γραφῶν, καί οὐ προσείχομεν· νῦν δὲ ἡμεῖς βοῶμεν, καί αὐτὸς ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν. Τί ὠφέλησαν ἡμᾶς τὰ τερπνὰ τοῦ κόσμου; Ποῦ ὁ πατήρ, ὁ γεννήσας ἡμᾶς; Ποῦ ἡ μήτηρ, ἡ ὠδινήσασα; Ποῦ τὰ τέκνα; Ποῦ οἱ φίλοι; Ποῦ ὁ πλοῦτος; Ποῦ οἱ θόρυβοι καί τὰ ἄριστα; Ποῦ ὁ πολὺς καί ἄκαιρος δρόμος; Ποῦ οἱ συγγενεῖς καί οἱ γνώριμοι; Ποῦ οἱ βασιλεῖς καί οἱ δυνάσται; Ποῦ οἱ σοφοί καί οἱ ῥήτορες; Πῶς ἐκ τούτων οὐδεμίαν ἔχομεν ὠφέλειαν ἡμεῖς οἱ ἐλεεινοί;

Τότε βλέποντας τὴν τέλεια ἐγκατάλειψη ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀπὸ τοὺς Ἁγίους, θά λένε μέ στεναγμὸ καὶ μέ πικρὰ δάκρυα· «Χαίρετε, Ἁγιοὶ καὶ Δίκαιοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐμεῖς χωρισθήκαμε. Χαίρετε, φίλοι καὶ συγγενεῖς. Χαίρετε, πατέρες καὶ μητέρες. Χαίρετε, γιοὶ καὶ θυγατέρες. Χαίρετε, Ἀπόστολοι καὶ Μάρτυρες καὶ Προφῆτες τοῦ Κυρίου. Χαῖρε, ἡ τάξη τῶν μοναχῶν. Χαῖρε καὶ σύ, Δέσποινα Θεοτόκε, πού παρακαλεῖς πολὺ γιὰ μᾶς, γιὰ νὰ σωθοῦμε, ἀλλὰ ἐμεῖς δέ θελήσαμε νὰ μετανοήσουμε καὶ νὰ σωθοῦμε. Χαῖρε καὶ σύ, τίμιε καὶ ζωοποιέ Σταυρέ. Χαῖρε, ὁ παράδεισος τῆς τρυφῆς, πού φύτευσε ὁ Κύριος. Χαῖρε, ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ μητέρα τῶν πρωτοτόκων⁶⁹. Χαῖρε, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, πού δέν ἔχει τέλος. Χαίρετε, ὅλοι μαζί. Διότι στό ἐξῆς δέ θά δοῦμε πιά κανέναν ἀπὸ σᾶς· ἐπειδὴ πηγαινόμε σέ καταδίκη πού δέν ἔχει τέλος ἢ ἀνακούφιση». Καὶ στὴ συνέχεια πηγαινεὶ ὁ καθένας στὸν τόπο πού εἶναι ἐτοιμασμένος γιὰ τὸν ἑαυτό του, καὶ πού ὁ καθένας ἐτοίμασε γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἐπειδὴ δέ θέλησε νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ λυτρωθεῖ ἀπὸ ἐκείνη τὴν ὀργή καὶ θλίψη.

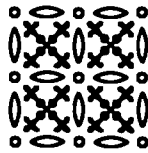
Ἀκούσατε, ἀδελφοί, τί πρόκειται νὰ βροῦν αὐτοὶ πού ἔδειξαν

69. Πρβλ. Ἐβρ. 12, 22-23.

Τότε θεωροῦντες τὴν παντελεῖ ἐγκατάλειψιν, τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἁγίων, μετὰ στεναγμοῦ καὶ πικρῶν δακρύων λέγουσι· σῴζεσθε, ἅγιοι καὶ δίκαιοι, ἐξ ὧν ἡμεῖς ἐχωρίσθημεν· σῴζεσθε, φίλοι καὶ συγγενεῖς· σῴζεσθε, πατέρες καὶ μητέρες· σῴζεσθε, υἱοὶ καὶ θυγατέρες· σῴζεσθε, Ἀπόστολοι καὶ Μάρτυρες καὶ Προφῆται Κυρίου. Σῴζου, τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν. Σῴζου καὶ σύ, Δέσποινα Θεοτόκε, ἡ πολλὰ παρακαλοῦσα ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα σωθῶμεν, ἀλλ' ἡμεῖς οὐκ ἠθελήσαμεν μετανοῆσαι καὶ σωθῆναι. Σῴζου καὶ σύ, τίμιε καὶ ζωοποιέ Σταυρέ. Σῴζου, ὁ παράδεισος τῆς τρυφῆς, ὃν ἐφύτευσεν ὁ Κύριος. Σῴζου, ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ μήτηρ τῶν πρωτοτόκων. Σῴζου, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἡ μὴ ἔχουσα τέλος. Σῴζεσθε, πάντες ὁμοῦ. Οὐκέτι γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν θεασόμεθά τινα ἐξ ὑμῶν. Εἰς κρίσιν γὰρ κολάσεως ἀπερχόμεθα, μὴ ἔχουσαν τέλος ἢ ἀνεσιν. Καὶ λοιπὸν ἀπέρχεται ἕκαστος εἰς τὸν ἡτοιμασμένον αὐτῷ τόπον, ὃν ἡτοίμασεν ἑαυτῷ ἕκαστος, μὴ θελήσας μετανοῆσαι καὶ λυτρωθῆναι ἐκ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ἀνάγκης ἐκείνης.

Ἦκούσατε, ἀδελφοί, τί μέλλουσιν εὐρεῖν οἱ σπουδάσαντες καὶ ἀγωνισάμε-

προθυμία καί ἀγωνίσθησαν στή ζωή τους· ἐκεῖνοι ὁμως πού ἀμελοῦν καί δέ μετανοοῦν, ἀκούσατε πῶς πρόκειται νά ἀποσταλοῦν στίς φοβερές καί ἀβάσταχτες τιμωρίες. Ἀκούσατε γιά κείνη τή φοβερή ὥρα καί γι' αὐτή τήν ὥρα⁷⁰. Ἡ ἀγία Γραφή ἀπό τήν ἀνατολή ὡς τή δύση τοῦ ἡλίου κραυγάζει στίς ἐκκλησίες καί λέει· «Ἐλᾶτε ὅσοι εἶστε κουρασμένοι καί φορτωμένοι, καί ἐγώ θά σᾶς ξεκουράσω»⁷¹. Καί ἐπίσης λέει· «Ἐγώ εἶμαι ἡ ζωή, ἡ ἀνάσταση καί ἡ ἀλήθεια»⁷². Αὐτό λοιπόν τό δρόμο καί αὐτή τήν ἀλήθεια ἄς ἀγαπήσουμε, ἀδελφοί, γιά νά κληρονομήσουμε τήν αἰώνια ζωή, ἐνωμένοι μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό, τόν Κύριό μας. Διότι σ' αὐτόν πρέπει κάθε δόξα, τιμή καί προσκύνηση, μαζί μέ τόν ἀναρχο Πατέρα του καί τό πανάγιο καί ἀγαθό καί ζωοποιό Πνεῦμα, τώρα καί πάντοτε καί στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

70. Ἐννοεῖ τήν ὥρα τῆς κρίσης καί τήν ὥρα τῆς μετάνοιας.

71. Ματθ. 11, 28.

72. Ἰω. 11, 25· 14, 6.

νοι ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν· οἱ ἀμελοῦντες δέ καί μὴ μετανοοῦντες, πῶς μέλλουσιν ἀποπεμφθῆναι εἰς τὰς δεινὰς καί ἀφορήτους κολάσεις. Ἠκούσατε περὶ τῆς φοβερᾶς ὥρας ἐκείνης καί περὶ ταύτης τῆς ὥρας. Ἡ ἀγία Γραφή ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις βοᾷ καί λέγει· δεῦτε οἱ κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι, ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Καί πάλιν λέγει· ἐγώ εἶμι ἡ ζωή, ἡ ἀνάστασις καί ἡ ἀλήθεια. Ταύτην οὖν τήν ὁδὸν καί τήν ἀλήθειαν ἀγαπήσωμεν, ἀδελφοί, ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσωμεν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμή καί προσκύνησις, σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρί, καί τῷ παναγίῳ καί ἀγαθῷ καί ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.